

TOIMINTAPÄIVÄ KEHITYSVAMMAISILLE AIKUISILLE
LIMINGAN SEURAKUNNASSA

Kivilompolo Marja-Leena
Lapinlampi Maarit
Rydenfelt Kukka-Maaria
Opinnäytetyö, syksy 2014
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Hoitotyön koulutusohjelma
Diakonisen sosiaalityön
suuntautumisvaihtoehto
Diakonisen hoitotyön
suuntautumisvaihtoehto
Sosionomi-diakoni (AMK)
Sairaanhoitaja-diakonissa (AMK)

TIIVISTELMÄ

Kivilompolo, Marja-Leena; Lapinlampi, Maarit & Rydenfelt, Kukka-Maaria. Toimintapäivä kehitysvammaisille aikuisille Limingan seurakunnassa. Syksy 2014. 69 s., 8 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan ja hoitotyön koulutusohjelmat sekä diakonian suuntautumisvaihtoehto. Tutkinnot: Sosionomi-diakoni (AMK) ja sairaanhoitaja-diakonissa (AMK).

Työelämälähtöinen opinnäytetyö toteutettiin Limingan seurakunnan kanssa järjestämällä toimintapäivä kehitysvammaisille aikuisille

Opinnäytetyön tavoitteena oli edistää kehitysvammaisten aikuisten kokonaisvaltaista terveyttä ja osallisuuden kokemista toimintapäivän kautta. Toisena tavoitteena oli koota toimintapäivän järjestelyvaiheista ja toteutuksesta valmis konsepti, jotta opinnäytetyöstä olisi hyötyä myös muille kuin tekijöille. Opinnäytetyön tarkoituksena oli suunnitella ja toteuttaa toimintapäivä kehitysvammaisille aikuisille, sekä tehdä seurakunnan tekemää kehitysvammatyötä näkyvämmäksi.

Toimintapäivä suunniteltiin osallistavaksi. Ohjelmassa oli hartaus, joka toteutettiin näytelmän keinoin. Toiminnallisille ja liikunnallisille rasteille sai kukin osallistua voimiensa ja kykyjensä mukaan. Musiikilla oli toimintapäivässä tärkeä osuus: laulaen ja soittaen koettiin yhteisöllisyyttä ja osallisuutta. Palaute toimintapäivästä kerättiin paikan päällä. Palautteen perusteella päivä koettiin pääosin onnistuneeksi ja tärkeäksi. Toimintapäivälle asetetut tavoitteet toteutuivat hyvin.

Toimintapäivä tapahtumakokonaisuutena soveltuu käytettäväksi sellaisenaan tai erilaisille ryhmille muokattuna. Jatkotutkimus haasteena ehdotetaan kirkko kaikille – ohjelman toteutumisen tutkimista kehitysvammaisten kohdalla.

Asiasanat: toimintapäivä, kehitysvammaisuus, toimintakyky, osallisuus, toiminnallisuus, hengellisyys, diakonia

ABSTRACT

Kivilompolo, Marja-Leena; Lapinlampi Maarit & Rydenfelt, Kukka-Maaria. An activity day for disabled adults in Liminka Evangelical Lutheran parish. Autumn 2014. 69 pages, 8 appendices. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Diaconal Social Services and Diaconal Nursing, Degrees: Bachelor in Social Services, Deacon (UAS), Nurse-Deaconess (UAS).

The implementation of this working-base orientated thesis was to arrange an activity day for the disabled adults in coordination with the Evangelical Lutheran parish of Liminka, Finland.

The first aim of this thesis was to promote health and inclusion of the disabled adults with a holistic approach in an activity day. The second aim was to assemble a concept how to plan and implement an activity day and how the plan could be utilized by other students and parish workers. The object of the thesis was to plan and implement an activity day for the disabled adults and to make the church social work among the disabled people more visible.

The action day was designed to be participatory. The programme included a devotion which was performed together with the participants as a play. Functional and motoric activities were attended by all, depending of the abilities and capacities of each individual. Communality and complicity were experienced by singing and playing music throughout the day. Written and spoken feedback of the activity day was given at the end of the event. The activity day was experienced mainly to be successful and important. The set aims were carried out well.

The concept of the activity day in this thesis can be used as such or can be modified for a different target group. A challenge for the future research could be to study how the work with disabled people is carried out in a Finnish Evangelical church programme Church for all (Kirkko kaikille).

Keywords: activity day, disabled, performance, complicity, functionality, spirituality, church social work

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 KEHITYSVAMMAISUUS, TOIMINTAKYKY JA OSALLISUUS	8
2.1 Kehitysvammaisuus	8
2.2 Kehitysvammaisten toimintakyky ja sen tukeminen.....	14
2.2.1 Liikunta kehitysvammaisten toimintakykyä tukevana elementtinä	17
2.2.2 Musiikki kehitysvammaisten toimintakykyä tukevana elementtinä	18
2.3 Kehitysvammaiset osallisina seurakunnassa	21
3 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET JA TARKOITUS.....	25
4 OPINNÄYTETYÖN YMPÄRISTÖ JA YHTEISTYÖKUMPPANIT	26
5 TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ PROSESSI.....	28
5.1 Toiminnallinen opinnäytetyö	28
5.2 Toimintapäivän toteutuminen	33
6 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	40
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	42
8 POHDINTA	43
LÄHTEET	45
LIITTEET	52
LIITE 1: Toimintapäivän kysely	52
LIITE 2: Tietokilpailun kysymykset	54
LIITE 3: Palautekysely toimintapäivästä	55
LIITE 4: Toimintapäivän ohjelma.....	57
LIITE 5: Toimintapäivässä laulettavat virret ja laulut.....	58
LIITE 6: Toimintapäivän leikit.....	63
LIITE 7: Lehtiartikkelin kuva Rantalakeudessa 4.6.2014	65

LIITE 7:Lehtiartikkelin teksti Rantalakeudessa 4.6.2014.....	66
LIITE 8: Toimintapäivän konsepti.....	67

1 JOHDANTO

Teimme toiminnallisen opinnäytetyön, toteuttamalla kehitysvammaisille aikuisille virkistävän toimintapäivän yhteistyössä Limingan seurakunnan kanssa. Opinnäytetyöryhmäämme kuuluivat sosionomi-diakoni ja kaksi sairaanhoitaja-diakonissa. Tämän ”kolmikannan” perusteella saimme mahdollisuuden tutustua ja tutkia opinnäytetyömme teoreettista viitekehystä monesta eri suunnasta. Ammattiemme puolesta katselemme samaa asiaa ehkäpä hieman eri näkökulmista ja viitekehysistä. Yhteisen pohjan työllemme löysimme kuitenkin helposti. Terveys, toimintakyky ja hyvinvointi ovat tärkeitä niin sosiaalialalla kuin terveysalalla. Ne näkyvät opinnäytetyössämme läpileikkausteemoina. Terveys, toimintakyky ja hyvinvointi ovat kokonaisvaltainen asia. Ne nivoutuvat yhteen ja lomittain, toista ei voi erottaa toisesta. Moni asia edustaa kummankin alan viitekehystä. Sosiaalinen ja psyykinen hyvinvointi sekä yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokeminen lisäävät ihmisen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Opinnäytetyössämme olemme halunneet tukea kehitysvammaisten kokonaisvaltaista terveyttä, toimintakykyä ja hyvinvointia. Tämä tapahtuu toimintapäivässä musiikin, liikunnan, hengellisyyden, osallisuuden ja yhteisöllisyyden kautta.

Opinnäytetyössämme kuvaamme teoreettisen viitekehysten lisäksi toimintapäivän kulun. Pyrimme kirjoittamaan työmme niin, että siitä saa apua vastaavanlaisen tapahtuman järjestämiseksi. Henkilökohtaisena tavoitteenamme oppimispolkuumme liittyen on, että opimme järjestämään tämän kaltaisia tapahtumia ja kykenemme toimimaan moniammatillisessa tiimissä.

Toimintapäivä toteutettiin Limingan seurakuntatalolla helatorstain aattona 2014. Päivä aloitettiin sisätiloissa osallistavalla hartaudella helatorstain teemasta sekä musiikkituokiolla. Osallistava hartaus tarkoitti toimintapäivässämme mahdollisuutta osallistua hartauden toteutukseen näyttelemällä, lukemalla Raamatun tekstejä sekä laulamalla ja soittamalla. Diaesityksen herättämiä ajatuksia taivasasioista sai havainnollistaa piirtämisen ja jutustelun avulla. Lounaan jälkeen siirryttiin ulos liikkumaan ja leikkimään toiminnallisilla rasteilla.

Rasteilla toimiminen toi hyvin esille osallistujien erilaiset toimintavalmiudet ja toimintakyvyn. Lopuksi kokoonnuttiin vielä päiväkahveille ja yhteislaulutuokioon. Lähtiessään osallistujat saivat antaa palautetta päivästä erilaisten hymynaamojen avulla. Ohjaajien palaute kerättiin kirjallisena päivän aikana.

Palautteen perusteella päivä koettiin onnistuneeksi, hyvin tarpeelliseksi ja luontevaksi yhteistyöksi seurakunnan kanssa. Toivomme että, toimintapäivän konseptista on apua työssään tämänkaltaisia tapahtumia järjestäville.

2 KEHITYSVAMMAISUUS, TOIMINTAKYKY JA OSALLISUUS

2.1 Kehitysvammaisuus

Perinteisesti kehitysvammaisuutta on määritelty älyllisen kehitysvammaisuuden luokittelun keinoin. Vuonna 1992 American Association on Intellectual and Developmental Disabilities (AAIDD) toi määrittelyyn painotuksen toimintakyvyn ja osallisuuden merkityksestä älyllisen kehitysvammaisuuden luokittelun sijaan. Hoidossa ja huolenpidossa suuntaudutaan laitospainotteisuudesta yksilöllisten tukitoimien suunnitteluun ja toteutukseen. (Vernerinet i.a.).

Maailman terveysjärjestön (WHO) luokituksen mukaan **älyllinen kehitysvamma** on tila, jossa henkinen suorituskyky on estynyt tai epätäydellinen. Kognitiiviset, kielelliset, motoriset ja sosiaaliset taidot ovat puutteellisesti kehittyneitä. Älyllinen kehitysvammaisuus voi esiintyä yksinään tai se voi liittyä johonkin fyysiseen tai psyykkiseen tilaan, kuten liikuntavammoihin, epilepsiaan, autismiin, mielenterveyden häiriöihin tai haastavaan käyttäytymiseen. On hyvä muistaa, että kehitysvammaisen luokittelu hänen älyllisten taitojensa tai toimintakykynsä mukaan ei ole ihmisen tai hänen arvonsa luokittelua. Pikemminkin sillä pyritään kuvaamaan kehitysvammaisen terveydentilaa, tarpeita tai piirteitä. Kehitysvammaisen toimintakykyyn vaikuttavat myös hänen elämäntilanteensa ja elinympäristönsä. Jokainen kehitysvammaisen tulee kohdata yksilönä, eikä vain tautiluokitusten tai diagnoosien kautta. (Kaski, Manninen & Pihko 2012, 14–23; Vernerinet i.a.)

Vammaisuus on pysyvä tila, josta ei voi parantua. Vammaisuuden vaikeusaste voi kuitenkin yksilön elämän aikana muuttua parempaan tai huonompaan. Vammaisuuden käsitteen perustalla on vammaisen fyysinen tai psyykinen erillisyys, mutta se, mikä merkitys tai kokemus vammalle ja/tai vammaisuudelle annetaan, määräytyy sosiaalisesti. (Ikonen 2009, 353.)

Sosiaalisessa näkökulmassa kehitysvammaisuutta ajatellaan yhteisön suhteena yksilöön. Kehitysvammaisuus ilmenee ja siihen suhtaudutaan eri tavalla eri kulttuureissa ja yhteisöissä. Sosiaalisessa näkökulmassa ajatellaan, että kehitysvammaisen henkilö on pohjimmiltaan samanlainen ihminen kuin kaikki muutkin. Tästä näkökulmasta tuodaan esille vammaisen henkilön riippuvuus muista ihmisistä ja korostetaan, että riippuvuutta synnyttävät ennakkoluulot, syrjäytetty asema, köyhyys ja rakenteelliset esteet. Nämä ovat monesti puolestaan seurausta siitä, että yhteiskuntaa ei aina rakenneta kaikille sen jäsenille. Sosiaalisessa näkökulmassa ymmärretään itse vamma aiheuttama lääketieteellinen osuus, mutta katsotaan, että vamma itsessään ei ole syy eriarvoisuuden vaan syy on ympäröivässä yhteiskunnassa ja sen rakenteissa. (Tatu ry. palvelupolkumalli i.a.)

Siihen, että yhteiskuntaa pyrittäisiin rakentamaan tasa-arvoiseksi kaikille, yrittään vaikuttaa esimerkiksi vammaispolitiikalla. Hieman yksinkertaistetusti voidaan todeta sosiaalisen näkökulman korostavan sitä, että vammasta tulee vammaisuutta vain jos yhteiskunta tekee siitä vammaisuutta. (Vernerinet i.a.)

Vammaispolitiikasta puhuttaessa on mainittava myös Suomen vammaispoliittinen ohjelma (VAMPO 2010–2015). Ohjelma sisältää vammaispolitiikan konkreettiset toimenpiteet lähivuosille. Sen päätavoite on koko yhteiskunnan sitoutuminen vammaisten henkilöiden oikeuksien ja yhdenvertaisuuden edistämiseen. Ohjelman muita tavoitteita ovat mm. vammaisten henkilöiden köyhyyden torjunta, erityispalveluiden ja tukitoimien saatavuuden ja laadun varmistaminen koko maassa sekä tutkimuksen ja tietopohjan vahvistaminen ja lisääminen. (Sosiaali- ja terveysministeriö i.a.)

Marja Repo kuvaa vammaisuutta sosiaalisen mallin kautta. Tällä tarkoitetaan mallia, jonka mukaan sopeutuminen on yhteiskunnan eikä vammaisen ongelma. Sosiaalista mallia käytetään lähtökohtana myös vammaispoliittisissa ohjelmissa (Malm, Matero, Repo & Talvela 2004, 11.) Myös sosiaalisessa vammaistutkimuksessa vammaisuus nähdään sosiaalisena ilmiönä, jossa ei korjata yksilöitä vaan yhteiskuntaa, jotka eivät ota jäsentensä tarpeita tasapuolisesti huomioon (Vehmas 2005, 116).

Sosiaalista näkökulmaa tukee myös YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista. Sen 8. artiklassa todetaan, että on pyrittävä lisäämään tietoisuutta vammaisista henkilöistä yhteiskunnassamme ja edistettävä vammaisten henkilöiden oikeuksien ja arvojen kunnioittamista. Saman yleissopimuksen mukaan artiklassa 30 taataan yhtäläiset oikeudet osallistua kulttuurielämään, virkistys- ja vapaa-ajantoimintaan sekä urheiluun. Yhteiskunnan on luotava edellytykset osallistumiseen. (YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 2012.)

YK:n yleissopimus vuodelta 2008 vammaisten henkilöiden oikeuksista vahvistaa vammaisille henkilöille samat ihmisoikeudet ja perusvapaudet kuin kaikille muillekin sekä mahdollisuuden nauttia edellä mainituista ilman syrjintää. Lisäksi sopimuksella pyritään asennekasvatukseen, ettei vammaisia ihmisiä pidettäisi hyväntekeväisyyden ja lääketieteellisen hoidon kohteina, vaan nähtäisiin yhteiskunnan jäseninä, joilla on oikeuksia ja mahdollisuuksia tehdä päätöksiä omassa elämässään. (United nations i.a.)

Kehitysvammaisten sosiaalisen ja psyykkisen kehityksen tukeminen on erittäin tärkeää senkin vuoksi, että vuorovaikutus on kehityksen perusta. Sosiaalinen ja psyykinen puoli vaikuttavat kokonaiskehitykseen. Kehitysvammaisen perusluottamus, minäkuva ja vammatietoisuus luovat pohjan ihmissuhteille ja kehitykselle. Kokemus omasta itsestä niin yksityisenä ihmisenä kuin yhteisön jäsenenä ja kokemus elämänhallinnasta ovat tärkeitä. (Kaski, Manninen & Pihko 2012, 173–200.)

Sosiaalialan ja terveysalan opiskelijoina yritimme ottaa edellä kuvatut asiat huomioon myös toimintapäivän suunnittelussa. Toiminta on järjestettävä sellaiseksi ja sellaisiin tiloihin, että tapahtuman osanottajat kykenevät osallistumaan ja saamaan osallisuuden kokemuksia. On tärkeää ymmärtää ja huomata se, ettemme koskaan asettuisi ikään kuin vammaisten ”yläpuolelle”. Simo Vehmas kirjoittaa artikkelissaan, että kehitysvammaiset ihmiset eivät itse välttämättä käytä itsestään käsitettä ”kehitysvammaisuus”, vaan sen tekevät ”normaalit” ihmiset kehitysvammaisuutta määritellessään. (Vehmas 2001).

Kuvaavaa on myös Päivi Ahoinpellon ajatus elämänhallinnasta. Hän pohtii elämänhallinta-termin merkitystä ja vaikutusta ihmiseen. Ahoinpellon mielestä elämänhallinnasta puhuminen antaa ymmärtää, että ihminen voi kontrolloida ja hallita elämäänsä. Entä sitten, kun ihmiselle tulee vastoinkäymisiä: tulipalo, työpaikanmenetykset, sairastuminen, vammaisen lapsen syntyminen. Onko ihminen täysin epäonnistunut elämänhallinnassaan tämänkaltaisten tapahtumien edessä? Hänen mielestään virheistä voi oppia ja valinnoillaan ohjailta elämää mutta elämänhallinta on utopiaa. (Ahoinpelto, Nyman, Tuomola ja Öhman 2012, 12.)

Edellä kuvatut ajatukset tukevat hyvin sosiaalista näkökulmaa. Sosiaalisessa näkökulmassa yksilön vammaa tai erilaisuutta ei pyritä korjaamaan vaan luomaan hänelle puitteet, joissa selviytyä. Ympäröivä maailma on luotava sellaiseksi, ettei kenenkään ihmisen, olipa hän minkäläinen tahansa, tarvitse syyllistyä olemassaolostaan.

Kehitysvammaisuuden esiintyvyyttä on vaikea arvioida tarkasti, sillä eri aikakausina kehitysvammaisuuden määrittely, diagnosointi ja palvelujärjestelmät ovat muuttuneet. On siis hankala esimerkiksi saada luotettavaa, vertailukelpoista tietoa palvelujärjestelmien käyttäjien lukumäärän mukaan. Tarkkojen esiintyvyyksilukujen saamiseksi pitäisi olla väestöpohjaisia tutkimuksia, yhteiset, standardisoidut määritelmät ja luotettava diagnostiikka. Jos kehitysvammaisuuteen luetaan kuuluvaksi kaikki alle 18 vuotiaana kehityksen aikana saadut vammat kuten epilepsia, liikuntavammat, älyllinen jälkeenjääneisyys, puhe- ja aistivammat tai lievät aivotoiminnan häiriöt, niin päästään varsin suuriin lukuihin. Tällaisia synnynnäisiä tai kehitysiässä syntyneitä sairauksia tai poikkeavuuksia arvioidaan olevan jopa 5-8 %:lla väestöstä. Älyllistä kehitysvammaisuutta arvioidaan olevan noin 1 %:lla väestöstä. Käytännössä lievää kehitysvammaisuutta on vaikea diagnosoida luotettavasti ja sen rajaa on vaikea määritellä. (Kaski, Manninen & Pihko 2012, 14–23.)

Kehitysvammaisuuden syyt ovat moninaiset. Kehitysvammaisuus voi johtua kromosomimuutoksista (esimerkiksi Downin syndrooma), geneettisistä, periytyvistä sairauksista (esimerkiksi INCL), sikiöaikaisista ulkoisista syistä (esimerkiksi infektiot, äidin alkoholin käyttö), synnytyksen aikana saaduista vaurioista

(esimerkiksi hapenpuute) tai vastasyntyneisyyskauden jälkeisistä syistä (esimerkiksi pahoinpitely, aivokalvontulehdus). Aina syytä ei saada selville, tai se voi olla usean tekijän summa. (Ikonen 2009, 354–355; Vernerinet i.a.)

Kehitysvammaisten **käyttäytymisessä** saattaa ilmetä malleja, jotka poikkeavat ympäröivän väestön käyttäytymisestä. Kehitysvamma-alan verkkosivustolla selitetään käyttäytymisen taustojen olevan moninaisia. Aggressiivinen ja poikkeava käyttäytyminen voi johtua mielenterveysongelmista, mutta taustalla voi olla muutakin syytä. Käyttäytyminen voi olla selviämiskeino haasteelliseen tilanteeseen. Poikkeavasti käyttäytyvällä ei ole keinoja selvitä esimerkiksi annetuista tehtävistä tai kommunikaatio on ollut puutteellista puolin ja toisin. Mielenterveysongelmia voidaan hoitaa lääkkeillä, mutta muissa tapauksissa on tärkeää selvittää käyttäytymisen syyt ja vastata esiintyviin ongelmiin yksilöllisesti ja tapauskohtaisesti. (Vernerinet.i.a.)

Yhdysvalloissa Minnesotan osavaltiossa hallitus on laatinut käsikirjan Guidelines for supporting adults with challenging behaviors in community settings 4/2005, kuinka yhteisöissä haastavasti käyttäytyviä aikuisia tuetaan. Käsikirja on tehty Division of MHDDAD (Mental Health, Developmental Disabilities and Addictive Diseases) asiantuntijoiden yhteistyönä ja hyväksymänä (Georgia's community programs). Käsikirjan tarkoituksena on antaa ohjeita ja työkaluja haastaviin tilanteisiin sekä mielenterveyspotilaiden ja kehitysvammaisten ihmisten kanssa työskennellessä. Se on tarkoitettu työntekijöille, jotka työskentelevät kehitysvammaisten ja mielenterveyskuntoutujien kanssa erilaisissa yhteyksissä. Vaikka käsikirja on laadittu USA:ssa, voi ohjeistus antaa suuntaa jokapäiväiseen kanssakäymiseen käyttäytymiseltään haastavien ihmisten kanssa. (Mental Health, Developmental Disabilities and Addictive Diseases 2005,7.)

Ohjeissa mainitaan yksilökohtaisen suunnittelun merkitys, jolloin tunnetaan taustatekijöitä ja näin voidaan ennaltaehkäistä mahdollista aggressiivista tai muutoin häiritsevää käyttäytymistä. Ongelmia ymmärtämällä ja niihin vastamalla suojataan kyseessä olevan yksilön oikeuksia ja varmistetaan paras mahdollinen elämänlaatu. Ohjeiston mukaan henkilökohtaisella suunnittelulla voidaan keskittyä tunnistamaan ja vahvistamaan yksilön vahvuuksia mahdollisessa

työsijoituksessa tai asumisjärjestelyissä eikä keskitytä siihen mitä puutteita yksilöllä mahdollisesti on. (Mental Health, Developmental Disabilities and Addictive Diseases 2005, 9.)

Edellä mainittujen ryhmien kanssa työskenteleville on laadittu selkeitä ohjeita käyttäytymiselle, lähestymiselle ja työskentelylle. Lähestymisen ja liikkumisen täytyy olla rauhallista. Puheen selkeää ja täytyy pysähtyä ja pystyä vastavuoroisesti kuuntelemaan. Ruumiinkieli ei saa olla uhkaavaa ja toisen henkilökohtaista tilaa täytyisi kunnioittaa. Ohjauksen täytyisi olla hienovaraista ja selkeää, kritiikkiä annettaessa täytyy kiinnittää huomiota sanamuotoon ja tyyliin, jolla kritiikki annetaan. Mieluummin on annettava kritiikki positiivisessa sävyssä eikä hyökäävästi. Kiihtyneessä tilassa olevalle ihmiselle on annettava aikaa rauhoittua. Käyttäytymissäännöt on oltava selkeitä ja mahdolliset seuraukset hyvin selvillä. Lopuksi täytyy olla rehellinen ja totuudenmukainen, turhia lupauksia ei saa antaa luottamuksen säilyttämiseksi. (Mental Health, Developmental Disabilities and Addictive Diseases, 2005, 10–11).

Kehitysvammaisuutta on tunnistettu **Suomen historiassa** vasta vuodesta 1880. Ensimmäisissä virallisissa tilastoissa käytettiin nimitystä tylsämieliset. Tuohon aikaan kehitysvammaisista huolehtivat omaiset ja sukulaiset, tai niiden puuttuessa kunnallinen köyhäinhoito tarjosi majoitusta vaivaistaloissa. Ensimmäiset hoitolaitokset ja hoito-osastot perustettiin 1900-luvun alussa. Ne olivat sairaalan kaltaisia ja perustuivat kristilliseen arvomaailmaan. Teollistuvassa yhteiskunnassa 1900-luvun alussa kehitysvammaiset nähtiin yhteiskuntaan huonosti sijoittuvana ryhmänä. Heitä leimattiin rikollisiksi jopa tieteellisellä tutkimuksella. Historiakatsauksessa kerrotaan vallalla olleen käsityksen vajaamielisyyden periytyvyydestä ja tämä oli johtamassa eugeniikan aatteen kehittymiseen. Pakkosterilisaatiolaki hyväksyttiin myös Suomessa. (Vernerinet.i.a.)

Vuonna 1958 Suomessa tuli voimaan vajaamielislaki. Maa jaettiin piireihin, joissa jokaisessa tuli olla oma keskuslaitos. Vernerin sivustolla kuvataan ajattelua sille ajalle tyypilliseksi vammaisten suojeluksi yhteiskunnalta ja päinvastoin eikä vammaisten uskottu suoriutuvan yhteiskunnassa. Kehitysvammaisten eristäminen yhteiskunnasta laitoksiin väheni 1980-luvulla ja kehitysvammalain mukaan

vuodelta 1978 avohuolto tulisi olla ensisijainen huoltomuoto. Avohuoltomallin mukaisesti rakennettiin ohjatun asumisen palveluita, joissa ei ollut yövalvontaa. Yövalvottujen autetun asumisen yksiköiden rakentaminen lisääntyi vasta 2000-luvulla. (Vernerinet.i.a.)

2.2 Kehitysvammaisten toimintakyky ja sen tukeminen

Nykyään kehitysvammaisuuden määrittelyssä painotetaan älyllisen kehitysvammaisuuden asteen määrittelyn sijasta **toimintakyvyn ja osallisuuden** merkitystä. Toimintakyvyllä viitataan esimerkiksi fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen toimintakykyyn. Toimintakyvyllä voidaan näin ollen viitata esimerkiksi kehon toimintoihin, yksilön mahdollisuuksilla aktiviteetteihin, ihmissuhteisiin ja osallistumiseen. Vamma ja sen tuomat rajoitteet, yksilön ominaisuudet, vahvuudet ja älylliset toiminnot yhdessä ympäristön kanssa muovaavat toimintakykyä. Toiminnan vajavuudella puolestaan tarkoitetaan toiminnan ja osallistumisen rajoituksia. Niitä kuvataan suhteessa niin kutsuttuihin vammattomiin ihmisiin, joilla ei ole toiminnanvajavuutta tai tuen tarvetta. Toiminnanvajavuus tai kokemus siitä muovautuu vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. (Ikonen 2009, 353; Vernerinet i.a.)

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL 2014) linjaa osallisuuden käsitteen yhteisöön osallistumiseen ja siinä osallisena olemiseen. Sosiaalinen osallisuus tuottaa ihmisille hyvinvointia ja terveyttä, koska osallisuus luo mielekästä merkitystä elämään. Sosiaalisuuden käänköpuolena on yhteisöllisen toiminnan ulkopuolelle jääminen eli syrjäytyneisyys. Osallisuuteen liitetään myös esteettömyys ja yhdenvertaisuus. Näiden edistämisessä tärkeitä elementtejä ovat vammaispolitiikka, kuntoutuspolitiikka ja lainsäädäntöön vaikuttaminen. (THL 2014.) Kehitysvammaisten kuntoutuksella tähdätään yksilön voimavarojen ja toimintakyvyn kasvamiseen. Kuntouttaminen voi lisätä kehitysvammaisen voimaantumista, itsemääräämisoikeutta, elämänhallintaa, kokonaisvaltaista terveyttä, hyvinvointia, toimintakykyä ja onnellisuutta. Perinteisesti kuntoutus on jaettu lääkinälliseen, kasvatukselliseen, ammatilliseen ja sosiaaliseen kuntoutukseen, mutta

nykyisin pyritään enemmän ja paremmin huomioimaan yksilöllisesti kunkin kehitysvammaisen henkilökohtaiset tarpeet ja haasteet. Näin päästään tukemaan parhaiten kunkin yksilöllistä toimintakykyä ja terveyttä hänen elämänkaarensa eri vaiheissa. (Arvio & Aaltonen 2011, 178–183.)

Toimintakyky näyttäytyy arjessa selviämisenä. Toimintakykyyn vaikuttavat älylliset toiminnot, adaptiivinen käyttäytyminen, osallistuminen, vuorovaikutus, sosiaaliset roolit, terveys ja konteksti. Toimintakyky voi näyttäytyä erilaisena töissä ja vapaa-ajalla. Määriteltäessä kehitysvammaisuutta toimintakyvyn näkökulmasta lähdetään liikkeelle yksilön ja ympäristön välisestä suhteesta. Näkökulma huomioi osallisuuden ja osallistumisen mahdollisuudet ympäröivään maailmaan. Lähestymistavassa korostetaan yksilön vahvuuksia ja voimavaroja. (Vernerinet i.a.)

Vaikka kehitysvammaisten älylliset ja toiminnalliset kyvyt ovat eriasteisesti puutteelliset, heillä on myös paljon vahvuuksia. Kehitysvammaisten toimintakyvyn kokonaisvaltainen edistäminen tähtää hyvinvointiin ja terveyteen, omatoimisuuteen ja/tai mahdollisimman itsenäiseen elämässä selviämiseen. Toimintakyvyn edistäminen vahvistaa kehitysvammaisen realistista käsitystä hänen mahdollisuuksistaan mutta myös vamman aiheuttamista rajoitteista, ja tukee ympäristön valmiuksia edesauttaa kehitysvammaista kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin, elämänhallintaan ja mahdollisimman itsenäiseen elämään. Esimerkiksi vaikeavammaisen kohdalla, joka ei pysty itse huolehtimaan hygieniastaan tai ruokailustaan, voidaan toimintakykyä ja hyvinvointia edistää esimerkiksi sopivien kommunikointikeinojen löytämisen kautta. (Kaski, Manninen & Pihko 2012, 173–200.)

Kehitysvammaisen tarvitsee kuntoutusta ja toimintakykyä tukevaa toimintaa läpi koko elämänsä. Kuntoutus ja toimintakyvyn edistäminen on monen eri alan ammattilaisen yhteistyötä. Hoitohenkilökunnan lisäksi kuntoutukseen ja toimintakyvyn edistämiseen osallistuvat esimerkiksi lastenneurologi, psykologi, puhe-, toiminta- ja fysioterapeutti, sosiaalityöntekijä sekä myös mahdollisesti asuntolan koulun tai päivätoiminnan henkilökunta. (Ikonen 2009, 357.)

Toimintapäivää suunnitellessamme yritimme selvittää etukäteen mahdollisimman kattavasti sellaisia kehitysvammaisille tyypillisiä fyysisiä rajoitteita tai ominaisuuksia, jotka voisivat vaikeuttaa toimintapäivään osallistumista. Yksi tällainen tekijä oli syöminen. Yleensä erityisruokavaliot ja allergiat huomioidaan automaattisesti mutta vaikeudet esimerkiksi nielemisessä tai limaisuuden aiheuttamat syömisen ongelmat, eivät heti tule mieleen (Arvio & Aaltonen 2011, 132.) Näiden tietojen perusteella valitsimme ruuan, joka soveltuisi edellä mainituissa ongelma tilanteissakin.

Yksi keino tukea kehitysvammaisten toimintakykyä on edistää ja harjaannuttaa aistitoimintaa. Tämä käsittää tunto-, haju-, maku-, näkö- ja kuuloaistit. Tarkoitus on edistää aistihavaintojen jäsentämistä ja tavoitteellisen toiminnan syntymistä. Aisteja voidaan harjaannuttaa erillisinä eli jotakin aistia kerrallaan tai kokonaisvaltaisesti. Voidaan kehittää tietyn aistin vastaanottokykyä ja herkkyyttä, ja selkeät aistiärsykkeet erotetaan ärsyketulvasta. Toinen lähestymistapa on kehittää aisteja kokonaisvaltaisesti, jolloin samasta esineestä tai tilanteesta tuotetaan eri aistikanavia aktivoivia ärsykeitä. Jälkimmäiseen liittyy sensorisen integraation käsite, jossa on tarkoitus auttaa kehitysvammaista järjestämään aistiärsykkeet siten, että hän voi reagoida tarkoituksenmukaisesti, ja jäsentää ympäröivää maailmaa paremmin. (Kaski, Manninen & Pihko 2012, 173–200.)

Kehitysvammaisilla on usein vaikeutta puheenkehityksessä, tuottamisessa tai ymmärtämisessä. Kehitysvammaisen lapsen puheen ja kommunikaation kehitys on hitaampaa kuin normaalin lapsen. Lapsi saattaa tarvita enemmän tukea ja toistoa kuin terve lapsi. Aistivammat voivat osaltaan vaikeuttaa ymmärtämistä ja kommunikaatiota. Toimintakyvyn edistäminen tällä alueella tarkoittaa kommunikaatiota edistävien, tukevien ja korvaavien menetelmien löytämistä ja käyttöä. Kommunikaatiota tukevat menetelmät valitaan yksilöllisesti. Kehitysvammaisen voi käyttää kommunikaation tukena esimerkiksi eleitä, ilmeitä, viittomia, kuvia, tai tietokoneavusteisia apuvälineitä. Kehitysvammaisen perhettä ja läheisiä tuetaan ja autetaan löytämään heille sopivia kommunikointimenetelmiä. Myös tulkkipalvelun käyttö on mahdollista. (Kaski, Manninen & Pihko 2012, 173–200; Ikonen 2009, 359–360.)

2.2.1 Liikunta kehitysvammaisten toimintakykyä tukevana elementtinä

Kokonaiskehitystä voidaan ohjata ja tukea myös leikin ja luovan toiminnan keinoin. Musiikki, tanssi, liikunta, draama ja kuvallinen ilmaisu ovat tärkeitä. Tätä haluamme opinnäytetyönä toteutettavassa toimintapäivässä pyrkiä hyödyntämään. Pyrimme tukemaan kehitysvammaisten toimintakykyä kokonaisvaltaisesti monella tavalla. Tuemme omatoimisuutta, emme tee puolesta vaan ohjaamme ja käytämme tarvittavia apuvälineitä. Ohjelman sisällössä huomioimme eri aistit ja kokemuksellisen oppimisen näkökulman. Hartauden toteutus draaman avulla vahvistaa itsensä ilmaisua. Itseilmaisua tukee myös piirtämistehtävä taivaasta, johon johdattelee ajatuksia herättelevä diaesitys. Laululeikit ja pelit lisäävät kehonhahmotusta, tukevat motoriikkaa ja liikunnallisuutta ja ovat myös osallistavia ja yhteisöllisiä. Yksi rastiradan pisteistä, pallojen heittäminen koreihin, edistää silmän ja käden yhteistyötä. Positiivisen ja iloisen ilmapiirin luominen sekä yhteistoiminta tukevat sosiaalista ja psyykkistä kehitystä.

Motoriset taidot ovat tärkeitä, sillä ne auttavat saamaan kokemuksia ja havaintoja ympäröivästä maailmasta. Motorisen ja liikunnallisen toimintakyvyn edistämiseen kuuluvat oman kehon hahmottaminen ja kokonaismotoriikan tukeminen. Lisäksi motoristen taitojen kehittämisen tavoitteena on ehkäistä virheasentojen syntyä ja parantaa lihasvoimaa ja -koordinaatiota sekä tasapainoa. Motoristen taitojen edistäminen perustuu kehitystason selvittämisen lisäksi herkkyysskausien hyväksikäyttämiseen. Kehitysvammaisen motoriikan kehittymistä tuetaan luonnollisten kehitysvaiheiden järjestyksessä. Taitoja voidaan monesti harjoittaa tavallisten arkirutiinien, kuten esimerkiksi pukemisen, yhteydessä. Liikunnallisten ja motoristen taitojen kehittymistä voidaan auttaa myös apuvälinein. Esimerkiksi seisomateline mahdollistaa käsien käytön, pallomeri edistää kehonhahmotusta ja jumppapallo kehittää tasapainokykyä. Apuvälineitä on toki paljon muitakin. Fysioterapeutilla on tärkeä rooli motoristen ja liikunnallisten taitojen ohjaamisessa ja kuntouttamisessa. (Kaski, Manninen & Pihko 2012, 173–200; Ikonen 2009, 361.)

Liikunnalla on monia tunnettuja hyvää tekeviä ja parantavia vaikutuksia niin fyysiseen kuin psyykkiseen terveyteen. Liikunta ylläpitää ja parantaa toimintakykyä

sekä ennaltaehkäisee joitakin sairauksia. Kehitysvammaisten liikuntakyky on usein vamman, toimintakyvyn heikkenemisen tai sosiaalisen tilanteen takia alentunut. Yleensä lapsuusiässä heidän motoriikkansa kehittyminen on hitaampaa. Taitojen saavuttaminen saattaa vaatia enemmän aikaa ja harjoitusta kuin vammattomilla. Vartalon asento ja tasapainon hallinta voivat olla huonoja. Oman kehon tunnistaminen ja kokeminen voi olla puutteellista. Moneen kehitysvammaan liittyy havaintomotoriikan puutteita. Kuulo-, näkö- tai tuntoaisteissa voi olla häiriöitä, tai suunnan, tilan ja ajan havaitsemisessa voi olla vaikeutta. Kehitysvammaisten voi olla vaikea ottaa osaa normaaliin liikuntaan. He voivat tarvita yksilöllistä tukea ja/tai soveltamista löytääkseen sopivia liikuntamuotoja. Näiden monien syiden takia kehitysvammaisten fyysinen kunto on yleensä huonompi kuin vammattomilla. Kehitysvammaisten mahdollisuuksia liikuntaan ja aktiiviseen elämään olisi hyvä parantaa. (Mälkiä 1991, 11–13; Puolanne 1991, 54–61.)

Kehitysvammaisten kohdalla liikunnan tavoitteet liittyvät motoristen taitojen oppimiseen ja parantamiseen sekä toimintakyvyn ylläpitämiseen ja parantamiseen. Tavoitteena on myös, että vammaisen voisi elää niin normaalia elämää kuin vamma sallii. Jälkimmäinen tavoite liittyy läheisesti siihen, että kehitysvammaiset voisivat integroitua tavalliseen arkeen ja elämään mahdollisimman kokonaisesti, ilman, että heille tarvitaan omia erityispalveluita. Kehitysvammaisia autetaan löytämään heille sopiva liikuntamuoto. Se voi olla niin hyötyliikuntaa (kävely, pyöräily, puutarhanhoito, kalastus) kuin jonkin lajin harrastamista. Tärkeintä on, että liikunta tukee toimintakykyä ja hyvää oloa. Liikunnasta tulee hyvä rutiini ja siitä saa virkistävän, piristävän kokemuksen. (Mälkiä 1991, 11–13; Puolanne 1991, 54–61.)

2.2.2 Musiikki kehitysvammaisten toimintakykyä tukevana elementtinä

Musiikilla on monta eri tehtävää. Musiikki voi toimia esimerkiksi virkistys- tai rentoutumiskeinona, se voi soida taustalla tai olla kommunikointikeino. Musiikilla on viihdearvoa, mutta se voi myös lievittää stressiä tai fyysistä kipua. Musiikin avul-

la voidaan opettaa ja välittää sääntöjä sekä normeja, sillä sen avulla on helpompi muistaa asioita. Musiikin kautta voidaan ilmaista ja käsitellä tunteita, joita voisi olla vaikeampi ilmaista tai käsitellä puhuen. Musiikin avulla voidaan luoda tunnelmaa ja se voi lisätä esteettistä nautintoa. Musiikki liittyy keskeisesti myös uskontoon ja siihen liittyviin tunteisiin. Musiikilla on sosiaalinen ulottuvuutensa. Sillä voidaan ilmaista johonkin ryhmään tai alakulttuuriin kuulumista, tai vahvistaa yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuutta. (Vilen, Leppämäki & Ekström 2002, 289–290.)

Musiikkiterapiaa käsittelevässä teoksessa Heidi Ahonen (2000, 61) kuvaa musiikkia tunteiden kieleksi, jonka ymmärtämiseen ei tarvita korkeita älykkyysosamääriä tai harjoittelua. Musiikkia on kautta aikojen pidetty kommunikation muotona. Richard Wagnerin sanoin ”musiikki on universaali kieli”. (Lingerman 1988, 1).

Toimintapäivämme toteutuksessa musiikilla on iso rooli. Musiikin avulla pystytään luomaan erilaisia ja erilaisiin tarpeisiin pohjautuvia tunnetiloja. Sopivan musiikin valinta eri tilanteissa voi rauhoittaa, aktivoida, piristää ja rentouttaa. Kehitysvammaisten kanssa työskennellessä musiikki on erittäin hyvä työväline. Musiikilla on kyky luoda transitionaalikokemuksia eli uuden ja oudon asian voi kohdata turvautumalla johonkin tuttuun ja turvalliseen, kuten musiikkiin. (Ahonen 2000, 59). Kehitysvammaisen ihminen ei aina kykene ilmaisemaan itseään sanoin eikä teoin. Äänimaailma voi joskus olla ainoa yhteys ulkopuoliseen maailmaan. Musiikin aiheuttama resonanssi luo yhteyden johonkin mielikuvissa tuttuun ja turvalliseen. Esimerkiksi kosketus ja rauhoittava laulu yhdessä voivat luoda turvallisia muistijälkiä ajasta äidin kohdussa. (Ahoipelto ym. 2012, 25.) Tämä perustuu musiikin värähtelyenergiaan, jota on käytetty ammoisista ajoista lähtien erilaisiin hoidollisiin tarkoituksiin. Kohdun sisäinen äänimaailma muodostuu sydämen ja muiden elinten yhteiseksi matalajaksoiseksi äänimaailmaksi, joka muistuttaa ihmisen aivoaaltojen ja maapallon värähtelytaajuutta. (Ahonen 2000, 39.)

Halusimme kiinnittää huomiota myös musiikin valintaan, koska toimintapäivämme järjestettiin yhdessä seurakunnan kanssa. Hartaustuokion yhteydessä

lauettiin virsiä ja myöhemmin muita hengellisiä lauluja ja lastenlauluja. Lähesyttäessä musiikkia kristityn näkökulmasta, on luontevaa tutkia mitä Raamatussa sanotaan musiikista.

Kirjassa Musiikin lahja Arto Heikkilä kuvaa vanhan testamentin aikaa hyvin musikaaliseksi ajaksi. Ihmiset lauloivat arjen askareissaan, itkivät itkuvirttä surusaan ja iloitsivat ylistysvirsin riemun kohdatessaan. Vanhassa testamentissa mainitaan useita erilaisia soittimia: kielisoittimet, puhaltimet ja lyömäsoittimet. Myös Daavidin mainitaan toimineen aikansa ”musiikkiterapeuttina” kuningas Saulin synkkinä hetkinä. (Heikkilä 2014, 18–26.)

Petri Satomaa on tutkinut Lutherin ajatuksia musiikista. Lutherilla itsellään oli hyvin läheinen suhde musiikkiin koko elämänsä ajan. Luther kuvaa musiikkia Jumalan luomislahjaksi: ”Musiikki ulottuu kaikkialle, kaikella on musiikkinsa ja Jumala on luonut kaiken soimaan.” Lutherin mielestä mikään musiikki ei ollut liian monimutkaista Jumalan ylistämiseen ja lisää vielä, että mikään ilo ei ole musiikin tuottaman ilon veroista ja on selvää, ettei se ilo ole syntiä. (Satomaa 2014, 28–34.)

Kirkkohallituksen julkaisemassa Muistisairaana messu- kirjasessa on soveltuvia osia myös kehitysvammaisten kanssa tehtävään työhön. Musiikin tohtori Ava Numminen sanoo musiikin helpottavan vuorovaikutusta, koska monet musiikilliset taidot ja kiinnostus musiikkia kohtaan voivat säilyä sairaudesta huolimatta. Hän kuvaa musiikkia vahvaksi välineeksi sen aivoja monipuolisesti virittävän vaikutuksen ansiosta. Nummisen mielestä monissa hoitokodeissa alati soiva taustamusiikki esimerkiksi radiosta tai televisiosta ei kuitenkaan luo myönteistä virikkeellisyyttä vaan aiheuttaa levotonta hälyä, joka vaikeuttaa kommunikoimista. Hartauksiin hän ohjeistaa käyttämään tuttuja virsiä ja hengellisiä lauluja tiukan kirkkokäsikirjan virsiohjeistuksen sijaan. Tutut laulut tuovat turvallisuutta ja keskeistä on myös toivon, ilon ja lohdutuksen sanoma myös musiikillisten valintojen kautta. (Numminen 2012, 11–12.)

2.3 Kehitysvammaiset osallisina seurakunnassa

Jokaisella seurakuntalaisella pitäisi olla mahdollisuus kokea seurakuntayhteyttä. Seurakunnan toiminnan tulisi olla tasavertaisesti saatavilla kaikille sen jäsenille. Saavutettavuus, osallisuus, yhdenvertaisuus ja esteettömyys ovatkin seurakuntien kehitysvammaisuuden kivijalka. Suomen evankelis-luterilainen kirkko on linjannut suhtautumistaan esimerkiksi Kirkko kaikille -vammaispoliittisessa ohjelmassaan ja Kirkon saavutettavuus -ohjelmassaan. Kirkko on hengellinen koti sen kaikille jäsenille. Seurakunta on Jumalan perhe, ja seurakuntalaisia kutsutaan veljiksi ja sisariksi Kristuksessa. Perheenjäsenet ovat yhteydessä toinen toisiinsa, osoittavat toisilleen rakkautta ja kantavat toistensa kuormia. (Inkala 2000, 121–128; Kirkko kaikille i.a., 5.)

Saavutettavuuteen ja esteettömyyteen liittyy läheisesti se, että kirkossa huomioidaan ihmisten erilaiset tarpeet. Seurakunta voi parantaa saavutettavuuttaan poistamalla näkemiseen, kuulemiseen, liikkumiseen ja ymmärtämiseen liittyviä esteitä. Se on mahdollista pienilläkin keinoilla. Seurakuntien tilojen ja kulkureitien tulisi olla esteettömiä ja saavutettavissa myös jos käytössä on liikkumisen apuvälineitä. Selkokieliset tekstit, pistevirsikirja tai iso tekstitys auttavat monia. Induktiosilmukasta on iso apu huonokuuloisille. Riittävä valaistus on tärkeä. On hyvä myös huomioida, että avustajia olisi tarpeen mukaan käytettävissä. (Kirkko kaikille; Saavu -kirkon saavutettavuus ohjelma, i.a.)

Tärkeää on, että asenneilmasto olisi myönteinen ja kehitysvammaiset huomioitava ja tervetulleeksi toivottava. Sosiaalisuus, osallisuus ja halu kuulua yhteisöön ovat osa ihmisen perusluonnetta. Kehitysvammaisille kokemukset tasavertaisuudesta, hyväksytyksi tulemisesta, kuulumisesta, ja mahdollisuus omien lahjojen käyttöön sekä osallistua päätöksentekoon vahvistavat osallisuuden tunnetta seurakunnassa. Kanssaihmistien asenteet voivat olla hidasteena kehitysvammaisten sopeutumisessa seurakuntaelämään. Seurakunnan tulee toimia niin, ettei ketään syrjitä. Yhdenvertaisuus-periaatteen mukaan kaikkia tulee kohdella samanarvoisina ja ainutlaatuisuutta kunnioittaen. Asenneilmaston muuttaminen kehitysvammaiset hyväksyväksi on tärkeää. (Kirkko kaikille; Saavu -kirkon saavutettavuus ohjelma, i.a.)

Kristillisen ihmiskäsityksen mukaan jokainen ihminen on luotu Jumalan kuvaksi. Tämä tarkoittaa sitä, että jokaisella ihmisellä on yhtäläinen, ehdoton ja jakamaton ihmisarvo. Jokainen ihminen on tasavertaisesti Jumalan rakkauden kohde, eikä mikään saa Jumalaa rakastamaan ketään enempää tai vähempää. Kristillistä ihmiskäsitystä kuvataan myös sanoilla luotu-langennut-lunastettu. Jokainen ihminen on Jumalan luoma, syntiinlankeemuksen takia langennut, mutta Jeesuksen sovitustyön kautta lunastettu. Tämä ilmentää Jumalan suunnitelmaa ja rakkautta jokaista ihmistä kohtaan. Kehitysvammaisuus ei siis millään muotoa himmennä sitä todellisuutta ja faktaa, että ihminen, myös kehitysvammainen, on Jumalan kuvaksi luotu ja arvokas. (Keltto 2000, 129–130; Kirkko kaikille i.a.)

Jumalan kuva voi olla puutteellinen, kaukana täydellisyydestä, rujo ja rikkinäinen. Joskus rikkinäisyys ei näy ulospäin vaan on sielun piilossa. Jumala näkee kaikkein vääntyneimmätkin ihmiset täydellisinä ja ehjinä – omina kuvinaan. Kun katsoo toista rakastavasti, näkee myös kätkössä olevan kauneuden. (Ahoinpelto ym.2012, 42.)

Jumalan kuvana oleminen ei tarkoita vammattomuutta, virheettömyyttä tai riippumattomuutta muista ihmisistä. Jumala ei tee paremmuusvertailua. Seurakunta on Kristuksen ruumis, joka koostuu erilaisista jäsenistä, joilla jokaisella on oma arvonsa ja tehtävänsä. Täydellinen seurakunta onkin siis sellainen, jossa myös vammaiset jäsenet ovat mukana. Tähän liittyen lainaamme Kotimaa-lehdessä ollutta artikkelia. Siinä haastateltiin kirkon vammaistyön neuvottelukunnan puheenjohtaja Jukka Sariolaa, jonka mukaan ihmisen arvo ei riipu siitä, mitä hän pystyy tekemään.

Kristillinen ihmiskäsitys on tasa-arvoinen ja kaikenlaista ihmisyyttä kunnioittava. Ihmisen arvo ei liity siihen, mitä hän pystyy tekemään tai miten hän rasittaa yhteiskuntaa. Siinä, miten kirkon toiminta on sopusoinnussa arvomaailman kanssa, on joillakin toiminta-alueilla parantamisen varaa. Toivoisin ihmisiltä rohkeutta kohdata erilaisuutta. Eivät kaikki voi tietää, mitä erityiskysymyksiä pitäisi vammaisen kohdalla huomioida. Silloin voi kysyä, että kuinka sinua voi auttaa. (Jukka Sariola, 27.3.2014.)

Tutkimuksessaan Rachel Allen kertoo haastateltavien kokevan vammaisena olon yksilöllisyydeksi, eikä niinkään negatiiviseksi asiaksi elämässään. Vammaisuutta ei koettu Jumalan rangaistukseksi vaan he kokivat positiiviseksi sekä uskonsa että vammaisen identiteettinsä. Haastateltavien mukaan vammojen laatu ei määritellyt ketä he olivat. Hänen haastattelemilleen ihmisille usko on vaikuttava kokemus, joka tukee kokonaisvaltaista itsensä hyväksymistä Jumalan kuvana. (Allen 2010, 55 56.)

Kirkon kehitysvammatyön tavoitteena on tarjota kehitysvammaisille elävä seurakuntayhteys ja kristillistä kasvatusta. Työstä vastaavat erityisesti siihen nimeytyt papit ja diakoniatyöntekijät. Kehitysvammatyö on monimuotoista. Sen toteutumipaikkoja ovat niin seurakunnat kuin kehitysvammahuollon eri yksikötkin. Kehitysvammaisille järjestetään esimerkiksi kerhoja, ryhmiä, toimintapäiviä, leirejä ja hartaushetkiä. Diakoniatyöntekijät tekevät kotikäyntejä, auttavat ja tukevat niin yksilöitä kuin perheitä. Seurakunnat voivat tehdä yhteistyötä kaupungin kanssa. Parhaimmillaan seurakuntien kehitysvammatyö tuottaa osallistujille iloa ja vapahdusta. (Paananen, Keltto & Pirinen 2000, 21–25; Vammaisuus/Sakasti, i.a.). Kehitysvammaisia ei ole tarpeen eristää omiin ryhmiinsä, vaan kirkon tilaisuuksien tulisi olla avoimia ja mahdollisia kaikille erilaisille osallistujille.

Eräs mielenkiintoinen tapa tutustua kirkkoon on alun perin lapsia varten kehitetty kirkkopedagogiikka, jossa kirkkoon tutustutaan avoimesti ja luovasti kaikilla viidellä aistilla: katsellen, kuullen, kosketellen, maistaen ja haistaen. Kirkkopedagogiikan juuret ovat Saksassa, Suomessa sitä on kehitelty ainakin Seurakuntien Lapsityön Keskus (SLK). Pedagogiikan keskeisenä ajatuksena on aktiivisen suhteen rakentaminen kirkkotilaan sitä kaikin aistein, kokemuksellisesti tutkivalta ja sitä kautta pyhän ymmärtämisen ja kokemisen tuntu. (SLK i.a.; Vantaan Lauri, i.a.) Vaikka menetelmä on lapsia varten kehitetty, sitä voisi olla mielenkiintoista kokeilla myös kehitysvammaisten kanssa, ja tarjota heille mahdollisuus tutustua kirkkoon ja kokea pyhän tuntu kaikin aistein. Sutinen (2000) mainitsee kehitysvammaisten jumalanpalveluksessa käytettävän liturgian tukena selkokieltä, havaintomateriaalia, konkreettisia symboleita, liikettä, draamallista esittämistä ja makuaistimuksia. Erityisjumalanpalvelusten ilmapiiri on vapaa, luova ja iloinen. Tietoa ja ymmärtämistä tärkeämpiä ovat positiivinen tunne ja

elämys. Jumala ja pyhän tuntu pikemminkin koetaan kuin ymmärretään. Myös Laura Masih (2011) päätyy opinnäytetyössään johtopäätökseen, että konkretia; tekeminen ja kokeminen, ovat tärkeitä elementtejä kehitysvammaisten hengellisyudessa ja sen ilmaisemisessa. Hän mainitsee kehitysvammaisten hengellisyudessa tärkeiksi seikoiksi myös hengellisen yhteisön, sekä tunteet hyväksytyksi tulemisesta, turvallisuudesta sekä luottamuksesta. Myös Allen (2010, 55–56) kuvaa uskon olevan enemmän syvä ja kokemuksellinen asia vammaiselle ihmiselle kuin älyllinen tai teologinen. Esimerkiksi Raamatun tekstien ohjeet ja tulkinnat koettiin vaikeiksi ymmärtää, mutta Psalmi ja musiikki koettiin lohduttaviksi kaikissa elämäntilanteissa. Allenin haastateltavat kokivat kristillisyydessä myös sosiaalisen vastuun osa-alueen, kuten toisten auttamisen.

Opinnäytetyössämme pyrimme hartausosioissa hyödyntämään eri aistien käyttöä. Se näkyi esimerkiksi siinä, että toimintapäivään osallistujien oli mahdollista olla mukana hartaushetken näytelmässä, piirtää kuvia taivaasta ja osallistua soittamiseen sekä laulamiseen.

3 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET JA TARKOITUS

Opinnäytetyön tavoitteena oli edistää kehitysvammaisten aikuisten kokonaisvaltaista terveyttä ja osallisuuden kokemista toimintapäivän kautta. Toisena tavoitteena oli koota toimintapäivän järjestelyvaiheista ja toteutuksesta valmis konsepti, jotta opinnäytetyöstä olisi hyötyä myös muille kuin tekijöille. Opinnäytetyön tarkoituksena oli suunnitella ja toteuttaa toimintapäivä kehitysvammaisille aikuisille, sekä tehdä seurakunnan tekemää kehitysvammatyötä näkyvämmäksi.

4 OPINNÄYTETYÖN YMPÄRISTÖ JA YHTEISTYÖKUMPPANIT

Opinnäytetyössämme, toimintapäivän toteutuksessa, yhteistyökumppanimme on Limingan seurakunta. Tapahtuma on kohdistettu asumisyksikkö TuposVillan asukkaille sekä Limingan toimintakeskuksessa työskenteleville kehitysvammaisille.

Limmingan seurakunta sijaitsee Oulun eteläpuolella, Pohjanlahden rannalla ja meren välittömässä läheisyydessä. Matkaa kaupunkiin on n. 25km. Limingan seurakunta on kohtuullisen suuri, itsenäinen seurakunta. Seurakunnassa pap-pien työstä vastaavat kirkkoherra, kappalainen ja kaksi seurakuntapastoria. Diakoniatyöstä vastaavat kolme viranhaltijaa, joista yksi toimi opinnäytetyömme yhdyshenkilönä. Musiikkityötä tekevät kaksi kanttoria ja nuorisotyötä kaksi nuorisotyönohjaajaa. Lisäksi on myös partiosta vastaava työntekijä. Liminka on tunnetusti lapsirikas kunta ja tämä näkyy myös seurakunnan lapsityössä, jossa työskentelee peräti viisi lastenohjaajaa. Seurakuntamestareita on kaksi, yksi lähetyssihteeri ja lisäksi seurakunnan hallinnosta vastaavat taloussihteeri ja talouspäällikkö. (Limmingan seurakunta i.a.).

TuposVilla on perustettu vuonna 2003. Asumisyhteisö koostuu kahdesta 10-paikkaisesta ryhmäkodista ja tarjoaa ympärivuorokautista asumispalvelua ja päivätoimintaa. Molemmissa asumisyksiköissä on yhdeksän vakituista asukasta ja yksi paikka tilapäishoitoa tarvitseville omaishoitajien vapaiden ajaksi.

Asukkailla ovat omat huoneet, he osallistuvat omien kykyjensä mukaan päivittäisiin askareisiin sekä päivä- ja työtoimintaan. TuposVilla kiteyttää asumisen lähtökohdaksi ajatuksen normaalista elämästä mm. mahdollisuuden itsenäistymiseen, yksityisyyteen, elämisen harjoitteluun, osallistumiseen ja turvallisiin ihmissuhteisiin. Jokaisella asiakkaalla on nimetty omahoitaja. Hoidon toteutuksessa ollaan yhteistyössä omaisten kanssa. (TuposVilla i.a.).

Limmingan toimintakeskus järjestää aikuisille kehitysvammaisille kuntouttavaa ja monipuolista työ- ja päivätoimintaa. Toimintakeskus toimii arkisin virka-aikoina. Toimintakeskuksen toiminnoissa käy päivittäin 15- 17 henkilöä. Henkilökunnas-

sa on 3 ohjaajaa ja 6 avotyöntekijää. Toimintamuotoina ovat virikkeellinen päivätoiminta, sekä tekstiili- ja puutyöt. Päivä- ja työtoiminnan lisäksi aikuiskasvatusta kuuluu osana toimintatapoihin. (Limingan sosiaalipalvelut/Liminka i.a.) Limingan kunta on tehnyt toimintakeskuksen työtä näkyväksi myös sosiaalisessa mediassa. Kattava tekstiesittely kertoo toimintakeskuksen henkilökunnasta, toimintamuodoista ja osallistumisesta eri toimintoihin keskuksen ulkopuolella. Esittelyssä mainitaan viikoittaiset kuntosalikäynnit, myyntitapahtumat ja yhteistyö lähialueiden kehitysvammaisten kanssa. Toimintakeskus tuo esille ajatuksen, jossa aktiivinen osallistuminen luo tasavertaisuutta muiden kuntalaisten kanssa ja rikastuttaa erilaisuudellaan. (Facebook/ Limingan kunta.)

5 TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ PROSESSI

5.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Perinteisesti opinnäytetyö ammattikorkeakoulussa on ollut joko laadullista tai määrällistä tutkimusta. Niiden rinnalle on tullut vaihtoehtona toiminnallinen opinnäytetyö. Toiminnallinen opinnäytetyö on työelämän kanssa yhteistyössä toteutettu ja on suositeltavaa saada työlle toimeksiantaja. Toimeksi annettu opinnäytetyön aihe lisää vastuuta omasta työstä, opettaa projektin hallintaa ja tukee ammatillista kasvua. Etuna toimeksi annetuissa aiheissa on se, että työ tulee ajantasaisesta työelämän tarpeesta. Tekijällä on hyvä mahdollisuus testata omia, juuri opittuja tietoja ja taitoja sekä peilata niitä senhetkiseen työelämään ja sen tarpeisiin. (Vilka & Airaksinen 2003, 16–17.)

Toiminnallinen opinnäytetyö voidaan toteuttaa usealla eri tavalla. Lopullisena tuotoksena on aina joku konkreettinen tuote, kuten kirja, ohjeistus, tietopaketti, portfolio, messu-, esittelyosasto tai tapahtuma (Vilka & Airaksinen 2003, 46–56.) Toteutukseen vaikuttavat idea ja toimeksianto. Oma työmme oli toiminnallinen tapahtuma, jonka aiheen saimme toimeksiantona seurakunnalta. Kun Vilkan & Airaksisen mukaan toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena on parantaa, ohjeistaa tai järjesteittää jotakin asiaa, niin tällä työllämme yritämme helpottaa erilaisten tapahtumien toteutusta laatimalla ohjeistuksen vastaavien tapahtumien järjestämiseksi.

Toiminnallinen opinnäytetyö ei kuitenkaan ole pelkkää puuhastelua, vaan siihen liittyy myös teoreettinen viitekehys, joka ohjaa toimintaa sekä toiminnan raportointi ja arviointi. Toiminnallisen opinnäytetyön tulisi olla työelämälähtöisyyden lisäksi käytännönläheinen, tutkimuksellisella otteella toteutettu ja riittävällä tasolla alan tietojen ja taitojen hallintaa osoittava. Kaikenlaisille toiminnallisille töille, olivatpa ne toteutettu tapahtumaksi, tuotteeksi tai projektiksi on yhteistä työprosessin raportointi opinnäytetyöraportiksi. Raportista selviää mitä, miksi ja miten

on toimittu, minkälainen työprosessi on ollut sekä minkälaisia ovat tulokset ja johtopäätökset. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 10, 65.)

Tapahtuman toteutusprosessissa on kolme vaihetta: suunnittelu, toteutus ja jälkitoimenpiteet. Tärkein ja aikaa vievin vaihe on suunnittelu. Jo suunnitteluvaiheen alussa kannattaa ottaa mukaan kaikki ne ihmiset, jotka tapahtuman toteutuksessa tulevat olemaan mukana. Näin toimien saadaan ihmiset sitoutumaan tapahtumaan sekä saadaan erilaisia näkökulmia ja ideoita toteutukseen. Suunnitteluun kannattaa varata aikaa. Minimiaiaka ideasta onnistuneen tapahtuman järjestämiseen on kaksi kuukautta. Lyhyemmällä aikataululla tehdyissä tapahtumissa on yleensä jouduttu tinkimään toteutuksesta tai laadusta. (Vallo & Häyrinen 2003, 177–179.)

Aloitimme oman työmme tekemisen laatimalla toimintasuunnitelman. Toimintasuunnitelma on toiminnallisen opinnäytetyön kivijalka. Toimintasuunnitelma vastaa kysymyksiin mitä tehdään, miten tehdään ja miksi tehdään. Sen avulla jäsenät itsellesi mitä olet tekemässä. Toimintasuunnitelman avulla perustellaan idean ja tavoitteiden tarpeellisuus ja selvitetään taustateoria.

Toimintasuunnitelman rakentaminen aloitetaan kartoittamalla aikaisemmat vastaavat ideat, kohderyhmä sekä tarpeellisuus kohderyhmässä, aiheeseen liittyvät tutkimukset, lähdekirjallisuus ja keskustelut. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 26–29.) Taustateorian kartoituksella on tarkoitus perustella kaikki toiminnot ja tapahtumat, joita toiminnallisessa opinnäytetyössä aiotaan käyttää. Taustateorian kartoittamiseen kannattaa varata reilusti aikaa.

Kohderyhmän valintaan emme itse vaikuttaneet, koska osallistujat valittiin seurakunnan puolesta. Toimintapäivän järjestäminen koettiin ajankohtaiseksi ja tarpeelliseksi sekä haluttiin tehdä seurakunnan kehitysvammatyötä näkyvämmäksi. Teoreettista viitekehystä aloimme rakentaa tutustumalla aikaisemmin tehtyihin, eri opintosuuntauksiin sisältyviin ja hyvin erilaisiin toiminnallisiin opinnäytetöihin. Aihealueen ollessa hyvinkin erilainen ja toisistaan poikkeava, on jokaisen tekijän täytynyt soveltaa ja sanoittaa tutkimuksensa oman alan aihepiiriin sopivaksi. (Vilkkä & Airaksinen, 7).

Mirka-Sofia Lehtimäen (2011) toteuttamassa äitileirissä on tekijällä ollut kannustimena yhteiskunnassamme oleva vertaisuuteen perustuvan yhteisöllisyyden kaipuu. Tämän pohjalta hän järjesti ja toteutti äitileirin, jonka tarkoituksena oli konkreettisesti tukea äitejä arjen jaksamisessa. Leiri toteutettiin kaksipäiväisen virkistysleirin muodossa Kuorasjärven leirikeskuksessa. Tämä opinnäytetyö sisältyy sosiaalialan opintoihin, joissa yleensä työt keskittyvät laadullisiin mittauksiin. Uudesta, toiminnallisuuteen perustuvasta toteutuksesta työ on saanut kiitettävää palautetta. (Lehtimäki 2011, 27.)

Toisenlainen sosiaalialan opintoihin sisältyvä Anna Heiskasen ja Miina Inkilän (2011) työ kertoi iäkkäiden ihmisten keskuuteen viritetystä yhteislaulutoiminnasta. Tietyn alueen ikäihmiset oli saatu kokoontumaan säännöllisesti yhteislaulun merkeissä. Kokouksiin sisällytettiin lyhyt ulkoilu, kevyt tuolijumppa äänten avaamiseksi ja vielä muistin virkistämiseksi leikkimielinen tietovisa laulettavien laulujen teemasta. (Heiskanen & Inkilä 2011, 28–31.) Edellä kuvatuilla toiminoilla saatiin aikaan kokonaisvaltaista fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn ylläpitoa. Molemmissa näissä sosiaalialan töissä punaisena lankana on ihmisen hyvinvoinnin tukeminen luomalla vertaisuuden ja yhteisöllisyyden kokemuksia.

Hoitotyön opintoihin sisältyvissä toiminnallisissa opinnäytetöissä oli yhteistä voimakas terveyden edistämiseen liittyvä ohjauksellinen ja osallistava ote. Krista Laakso ja Katariina Hämäläinen (2011) olivat järjestäneet terveystapahtuman keuhkohtaumaviikon teemaan. Terveystapahtuman toteutus paikkana oli Runebergin Apteekki Helsingissä. Tapahtumassa jaettiin tietoa keuhkohtaumataudista, riskeistä ja ennaltaehkäisystä. Halukkaille tehtiin mikrospirometri-tutkimus, jonka perusteella annettiin ohjausta jatkotutkimuksiin. Tapahtuma koettiin hyödylliseksi sekä asiakkaiden mutta myös apteekin työntekijöiden mielestä. Kaikenlainen terveyttä ja hyvinvointia lisäävä tieto mukavassa muodossa esitettynä antaa vastaanottajalle itselleen mahdollisuuden sisäistää ohjeet ilman tuputtamista sekä työntekijöille myös ajantasaista tietoa. Apteekkarin mielestä terveyden edistämiseen liittyvät oheistapahtumat soveltuvat hyvin apteekin omaan toimialaan ja tukevat sitä. (Laakso & Hämäläinen 2011, 19–21.)

Toisenlaisessa hoitotyön opintoihin sisältyvässä opinnäytetyössä Riikka Kelloniemi (2011) toteutti Käpytikkatalon kehitysvammaisille nuorille viiden ryhmätaapaamisen sarjan, jossa perehdyttiin terveydenedistämiseen. Kokoontumisten aiheet olivat ruoka, liikunta, uni, hygienia ja hyvä olo. Koska toiminnot suunniteltiin kehitysvammaisille, oli toteutus myös suunniteltu heidän tarpeitaan ajatellen hyvin toiminnalliseksi ja osallistavaksi. Tarve tämäntyypiseen toimintaan tuli asumisyksikkö Käpytikkatalosta, jossa koettiin nuorilla olevan ongelmia terveyden edistämisen osa-alueilla. (Kelloniemi 2011, 39–41.)

Diakonisen sosiaalityön opintoihin sisältyvissä toiminnallisissa opinnäytetöissä Nina Lisitsin ja Sari Solismaa (2013) kokosivat seurakunnan työntekijöiden käyttöön kriisimateriaalipaketin. Paketin tarkoituksena on olla tukemassa työntekijää, miten toimia äkillisten kriisien kohdatessa seurakuntalaisia. Materiaalipaketti sisältää muun muassa hartausaineistoa, konkreettisia ohjeita ja neuvoja sekä tietoa kristillisistä symboleista ja traditioista (Lisitsin & Solismaa 2013, 2).

Piritta Johanssonin ja Sirkku Ketojan (2013) työssä toteutettiin Aarteet perheessä -perheleiri. Leirin tavoitteena oli tukea perheiden yhteenkuuluvuutta myönteisten kokemusten ja tekemisten kautta. Leirillä toteutettiin ratkaisukeskeistä toimintamallia, joka koettiin hyvänä mallina yhdessä hengellisyden ja oman jumalasuhteen etsimisessä (Johansson & Ketoja 2013, 5-6). Edellä olevat diakonisen sosiaalityön opintoihin sisältyvät työt osoittavat, kuinka hengellisyys vaikuttaa sosiaalialan työssä hienovaraisesti mukana kulkien. Hengellisyys ei ole pakonomaista tuputtamista. Seurakuntatyössä luontevasti eri hartauksien, musiikin ja kirkollisten tapahtumien lomassa hengellisyys tukee sosiaalityötä eri asiakaskohtaamisissa.

Rachel Allen (2010) Leedsin yliopistosta on tutkinut kehitysvammaisten kokemuksia ja tulkintaa kristillisestä uskosta vammaisen ihmisen elämässä laajan kirjallisuuskatsauksen ja haastattelujen perusteella. Työssään Allen halusi syventyä käsittelemään aihetta vammaisten ihmisten näkökulmasta uskontoon ja uskonnon kokemiseen. Allen itse kertoo kuuluvansa sekä vammaisten että kristittyjen ryhmiin. Lopputyöhönsä hän oli asettanut kolme tutkimuskysymystä: Kuinka kristinuskon tulkinta vaikuttaa vammaisen ihmisen omakuvaan? Kuinka

kristityt vammaiset tulkitsevat ja selittävät Raamatussa kirjoitettuja vammaisuuteen liittyviä asioita? Ja kuinka kristillisen uskon tulkinta vaikuttaa vammaisen ihmisen elämään Britanniassa? Hän sivuaa työssään käsitystä siitä, onko vammaisuus rangaistus tai seurausta synneistä. (Rachel Allen 2010, 9.)

Työssämme keskeisiä käsitteitä ovat kehitysvammaisuus, toimintakyky ja osallisuus. Tarkastelimme näitä opintosuuntaustemme mukaisesti terveydellisestä, sosiaalisesta ja hengellisestä näkökulmasta. Näiden perusteella teoreettinen viitekehysemme on laaja, saamamme kritiikin perusteella liiankin laaja. Perusteena laajalle taustakartoitukselle on kehitysvammaisten kanssa tehtävä työ. Seurakunnan diakoniatyöntekijä voi olla sosiaalialan tai terveydenhoitoalan ammattilainen, mutta hänen täytyy tietää, minkälaisia asioita on huomioitava kehitysvammatyössä. Millä perusteella valitaan ohjelmaa? Minkälaista ohjelmaa? Mitkä asiat aktivoivat osallistujia? Mitä ovat mahdolliset vaaratilanteet kohderyhmän kanssa?

Suunnittelussa on perehdyttävä seuraaviin asioihin. Miksi tapahtuma järjestetään, eli toiminnalla on oltava selkeä tavoite. Kenelle tapahtuma järjestetään, kohderyhmä on rajattava. Mikä tapahtuma järjestetään? Onko se asiatapahtuma, viihdetapahtuma vai sekoitus molempia? Miten toteutus tapahtuu? Toteutetaanko omin voimin vai tilattuna tapahtumana? Mikä on budjetti? Mikä on tapahtuman ohjelma? Kuka toimii isäntänä? Lopuksi minkälaista tunnelmaa tapahtumalla tavoitellaan? (Vallo & Häyrinen 2003, 177–179.)

Aloitimme oman tapahtuman työstämisen ottamalla yhteyttä seurakuntiin mahdollisesta yhteistyökumppanuudesta. Ilmoitimme toiveemme ja kiinnostuksemme ja saatuamme yhteistyökumppanin aloitimme suunnittelun. Mukana olivat alusta lähtien ne seurakunnan työntekijät, jotka osallistuisivat myös tapahtuman toteutukseen. Omassa työssämme aika ideoinnista toteutukseen oli reilu kolme kuukautta. Aloitimme työmme ideoinnin tammikuun aikana ja toteutus oli toukokuun lopussa. Toiveet toimintapäivän sisällöstä tulivat yhteistyökumppaniltamme, mutta toteuttamiseen saimme vapaat kädet. Sisällöksi toivottiin hengellisyttä, musiikkia, osallistavaa toimintaa ja virkistystä. Toivomusten perusteella

suunnittelimme ohjelman rungon, jota yhdessä hioimme sujuvaksi ja toteuttamiskelpoiseksi kokonaisuudeksi.

Toteutusvaihe koostuu tapahtuman rakentamisesta, itse tapahtumasta ja purkuvaiheesta. Omassa työssämme rakentamisen ja purkamisen osuus ei ollut kovin suuri, koska toteutimme tapahtuman seurakunnan valmiissa tiloissa, joihin ei tarvinnut tehdä mitään muutoksia. Hartauden rekvisiitan hankkiminen, tekniikan varmistaminen, liikuntavälineiden hankkiminen ja pienet askartelutoimet ennen tapahtumaa olivat suurin työ etukäteen ja tietenkin samojen asioiden siivoaminen tapahtuman jälkeen.

Jälkitoimiin kuuluvat palautteen kerääminen, jälkimarkkinointi ja yhteenvedon ja johtopäätösten tekeminen. Palautteen keräsimme jo itse tapahtumassa kirjallisena. Jälkimarkkinointia emme tehneet, koska osallistujia kiiteltiin jo itse tilaisuudessa ja kaikille osallistujille jaettiin palautteen antamisen yhteydessä tarrat muistoksi tapahtumasta. Päivän kulusta kirjoitimme heti tapahtuman jälkeen yhteenvedon, jotta asiat eivät unohtuisi. Itse raportin työstämiseen paneuduimme vasta kesälomien jälkeen.

5.2 Toimintapäivän toteutuminen

Opinnäytetyömme rakentui talven aikana suunnitelmasta toteutukseen. Käytännön järjestelyn, viimeistelyn sekä yksityiskohtien tarkastuksen toteutti yksi ryhmästämme suorittaessaan harjoittelua seurakunnassa. Tämä nopeutti opinnäytetyömme valmistumista ratkaisevasti. Esitellessämme ideaamme alkuvuodesta, saimme osaksemme runsaasti epäilyksiä toteutuksen aikataulun suhteen. Aikataulu olisi ollutkin todella tiukka ilman harjoittelun mahdollistamaa käytännön toteutusta paikan päällä.

Toimintapäivä suunniteltiin pidettäväksi 28.5.2014. Osallistajat olivat tulossa Limingan toimintakeskuksesta ja asumisyksikkö TuposVillasta. Toteuttajina siihen tulisivat osallistumaan lisäksi yhteistyössä seurakunnan diakoni ja

kehitysvammaistyöstä vastaava pappi. Paikalle odotettaisiin saapuvaksi 35 osallistujaa, joista 8 liikuntarajoitteista, sekä heidän ohjaajansa. Sään salliessa toiminnallinen osuus pidettäisiin ulkona. Mikäli sataisi, myös toiminnallinen osuus pidettäisiin sisällä. Aloitushartaus sekä ruokailu ja päätöskahvit olivat suunniteltu pidettäväksi sisätiloissa.

Toimintakeskuksiin lähetettäisiin ennen toimintapäivää tiedote/kysely, jossa kar-toitettaisiin esimerkiksi erityisruokavaliota, toiveita päivän sisällön ja keston suh-teen. (LIITE 1).

Hartaushetki suunniteltiin havainnolliseksi ja osallistavaksi. Hartaus toteutettaisiin esimerkiksi näytelmän ja yhteisten laulujen muodossa. Puheosuus pidettäisiin hyvin lyhyenä, ymmärrettävänä ja selkokielisenä. Hartauden hengellinen osuus rakennettaisiin suunnitellun tapahtuma ajankohdan, helatorstain, teeman mukaiseksi.

Toiminnallinen osuus aloitettaisiin yhteisellä alkujumpalla, joka olisi esimerkiksi laululeikin muodossa. Tämän jälkeen osallistujat jaettaisiin 8-11 hengen ryhmiin. Jokaisessa ryhmässä kulkisi mukana ohjaaja. Ryhmät kiertäisivät kolmella tai neljällä eri rastilla. Rastien sisältö olisi aktivoivaa, kokonaisvaltaista hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä lisäävää sekä kehitysvammaisten tason mukaista. Leikit rasteille olisivat hedelmäsalaatti, pallonheitto, tietovisa ja liikunnallinen laulu-leikki. Toiminnallinen osuus lopetettaisiin yhteiseen lauluun. Päivä päätettäisiin kahvittelemalla ja seurustelulla merkeissä.

Toimintapäivän sisältöä on mietitty kehitysvammaisten toimintakyvyn edistämisen ja tukemisen näkökulmasta. Päivästä kerättäisiin palautetta niin seurakunnan työntekijöiltä, ohjaajilta kuin kehitysvammaisilta itseltään. Palautetta voitaisiin kysyä kirjallisessa muodossa tai suullisesti. Tapahtumasta tehtäisiin myös lehtiartikkeli, jossa haastateltaisiin tunnelmia ja ajatuksia osallistujilta. Artikkeliksi olisi tarkoitus julkaista paikallislehdessä tapahtuman jälkeen.

Päivä toteutui suunniteltuna ajankohtana. Menimme aamulla kahdeksaksi Limingan seurakuntatalolle. Etukäteisvalmisteluina oli tehty leikkiä varten hedel-

mät, hartauden käsikirjoitus, valokuva- PowerPoint. Muut leikkimateriaalit olivat myös mukana. Informaatiokatkoksen vuoksi kannettava tietokone jouduttiin hakemaan vielä erikseen. Ensimmäiset toimintapäivään osallistujat tulivat paikalle jo yhdeksän jälkeen. Loput osallistujat saapuivat kymmeneen mennessä ja koontuivat seurakuntasaliin. Osallistujamäärä putosi ilmoitetusta määrästä ennalta arvaamattomista syistä. Paikalle saapui 18 kehitysvammaista aikuista ja 6 ohjaajaa, 2 henkilökohtaista avustajaa, diakoniatyöntekijä, pappi ja me kolme opiskelijaa sekä mediatekstiin haastatellut opiskelija. Yhteensä paikalla oli 32 henkilöä.

Ohjelma aloitettiin tervetulopuheella, järjestelyhenkilöiden, eli itsemme, esittelyllä. Tapahtumasta oli tarkoitus tehdä lehtiartikkeli, joten kuvaus- ja haastattelulupa pyydettiin kirjallisena osallistujilta ja heidän hoitajiltaan. Tilaisuutta jatkettiin hartaudella helatorstain teeman mukaan. Raamatunteksti oli otettu selkokielisestä Raamatusta. Selkokielinen teksti on kielenrakenteeltaan selkeämpää kuin yleiskielinen versio ja sen kielimaailma oli sopivampi kohde yleisölle. Joku oli hitaammin mukaan lähtevä ja jäi ulos katselemaan ennen kuin innostui päivän ajatuksesta ja liittyi muiden mukaan.

Ryhmämme musiikkivastaava säesti alkuvirren (LIITE 5) ja yksi osallistujista luki raamatuntekstin. Ryhmämme toiminnallisesta osiosta vastaava kiipesi tikapuille kuvaamaan taivaaseen astuvaa Jeesusta tekstin mukaisesti. Ryhmämme tekniikkavastaava oli opetuslapsena tikapuiden juurella neljän osallistujan kanssa ja he esittivät tekstissä olevia opetuslapsia. Pappi puhui taivaasta, minkä jälkeen katsottiin PowerPoint- esityksenä teemaan liittyviä kuvia, mitä kaikkea taivaassa voisi olla. Osallistujat saivat piirtää oman näkemyksensä taivaasta ja kuvia esiteltiin selitysten kanssa kaikille muillekin. Yleisesti piirustuksissa oli pilviä ja sateenkaaria. Eräs osallistuja oli piirtänyt sydämiä kuvaamaan edesmenneitä omaisiaan ja kertoi kuvaavasti surusta. Lopuksi lauloimme yhdessä hengellisiä lauluja, joista osa oli outoja ja osa tutumpia (LIITE 5). Laulamisen lisäksi sai osallistua musiikkiin erilaisten rytmisoittimien avulla.

Hartauden, piirustushetken ja laulutuokion jälkeen syötiin lounas, kinkkukiusausta ja jälkiruoaksi banaanikiisseliä. Lounaan jälkeen seurasi aktiviteetteja ulkona.

Kaikille jaettiin kartongista leikatut hedelmäkuvioidet, kaulaan laitettavat ryhmätunnukset (banaanit, omenat, päärynät ja appelsiinit). Alkulämmittelyksi kokoonnuimme piiriin nurmikolle ja leikimme Fröbelin palikoista tuttua Jumppalaulua. Lämmittelyleikin jälkeen kokoonnuimme leikkivarjon ympärille ja leikimme hedelmäsalaattia (LIITE 6). Muodostimme ryhmät hedelmäkuvioiden mukaan rasteja varten.

Rasteilla huomasimme ryhmien erilaiset toimintavalmiudet. Pallonheitto-rastilla heittotyyliä vaihdeltiin toimintatason mukaan. Ensimmäinen ryhmä heitti palloa eteenpäin ja heittomatka ei ollut pitkä. Toiselle ryhmälle edellisen kaltainen tyyli oli liian helppo, joten tyyliä vaihdettiin: ensin eteenpäin heitto, seuraavaksi silmät kiinni ja viimeiseksi selin heitto takaperin. Kolmas ryhmä heitti kaikilla tyyleillä kukin toimintavalmiutensa mukaan. Rastilla ei ollut palkintoja vaan jokainen osallistuja sai osakseen taputukset ja kannustavat huudot.

Tietovisa- rastilla kysymykset oli pyritty laatimaan sekä vaikeisiin että helppoihin. Osa sai todella loistaa tietämyksellään ja osaa autettiin kannustavasti ja tuottaen osaamisen iloa (LIITE 2)

Rastien jälkeen ensimmäiset osallistujat palasivat asumisyksikkönsä, muut jäivät jaksamisensa mukaan pelaamaan vielä polttopalloa. Ulkoliikunnan jälkeen tarjoiitiin kahvi ja korvapuustit sisätiloissa. Kahvihetken jälkeen lauloimme vielä yhteislauluja musiikkivastaavan säestyksellä.

Lähtiessä ovensuussa oli pöydällä kolme pahvista kasvokuvaa, hymiötä. Yksi kasvoista oli iloinen, toisen ilme kuvasi neutraalia ilmettä ja kolmas kasvokuva oli surullinen. Pyysimme jokaista osallistujaa arvioimaan päivän yleistunnetta osoittamalla kasvokuvia tunteen mukaan. Arvioinneista suurin osa oli iloisia. Ohjaajille ja diakoniatyöntekijälle annettiin jo päivän alussa kyselylomake (LIITE 3), jota sai täydentää päivän aikana ja kommentoida jokaista osiota erikseen.

Päivän aikana tapahtumasta otettiin kuvia ja yhtä osallistujista haastateltiin lyhyesti paikallislehden artikkelia varten.

Päivä toteutui lähes suunnitelman mukaisesti. Aikataulujen kanssa jouduttiin hiukan soveltamaan. Hartaus ja musiikkituokio kestivät siihen varatun ajan eli tunnin. Ruokailuun varattiin tunti, mutta siitä suoriuduttiin lyhyemmässä ajassa, joten päästiin aikaisemmin siirtymään pihalle toiminnallisille rasteille. Rastien kestoaikaa yliarvioitiin. Kaikkien rastien suorittamisen jälkeen huomattiin, että aikaa on vielä runsaasti ennen kahvitusta. Niinpä päätettiin pikaisesti soveltaa ja pelattiin spontaanisti polttopalloa, joka osoittautui menestykseksi osallistujien keskuudessa. Oli riemullista katsella osallistujien intoa ja iloa. Siirryttäessä kahville huomasimme osan osallistujista jo selvästi väsyneen. Olikin mukava, että meillä oli reilusti aikaa kahvitella, kysellä palautetta ja laulaa yhdessä vielä pari loppulaulua.

Kirjallisen palautteen mukaan onnistuimme todella hyvin. Positiivisen palautteen aiheet olivat:

- Musiikki säestyksineen: mukavaa kun oli uusia lauluja tuttujen lisäksi, yleisö sai osallistua omilla rytmisoittimilla
- Sopivan tasoinen ja vaihteleva ohjelma
- Sopiva kesto
- Havainnollistaminen: dia-esitys oli mukava, aktivoiva hartaus tuntui hyvältä

Aktivoiva hartaus hyvä, kun otettiin mukaan esitykseen asiakkaita, lyhyet puheet välissä hyviä. Kuvatkin kiva ajatus, herättivät keskustelua.

- Kehitysvammaisen ihmisen luonteva kohtaaminen
- Osallistaminen: uusien, oudompien laulujen mukaan oli helppo osallistua rytmisoittimilla vaikka sanoja ei osannutkaan, hartauteen osallistuminen mukavaa

Mukava kun oli uusia ja tuttuja lauluja mukana. Kiva kun saivat asiakkaat soittaa soittimia.

- Ruuan sopivuus ja riittävyys: ruoka sopivaa ja helposti syötävää, sitä oli riittävästi

Huomioitavina asioina todettiin:

- Piha-alueen epätasaisuus liikuntarajoitteisille: nurmikolla vaikea liikkua pyörätuolilla

Haasteellista huonosti liikkuvien kanssa, kun epätasainen alusta ja paikanvaihdamista usein.

- Tietovisa osalle haasteellinen: osa kysymyksistä vaikeita
- Rastien kesto: osa rasteista liian pitkiä (toisaalta kyllä kerrottiin osan osallistujista väsyvän yleensäkin nopeasti)
- Ruoka: salaattia ruualle kaivattiin sekä kahvit jälkiruuaksi

Salaatti olisi ollut kiva.

- Turvallisuus: kartongista tehty hedelmä ”korut” osoittautuivat vaarallisiksi, kun ne kiristyivät kaulan ympärille

Toimintapäivän tarpeellisuudesta oltiin yksimielisiä: tällaiset päivät ovat tarpeellisia ja tuovat tärkeää ja kaivattua vaihtelua arkeen. Kiitosta annettiin myös kehitysvammaisen ihmisen kohtaamisesta.

Mukava päivä, ehdottomasti tarvitaan tällaisia päiviä lisää.

Hienosti otitte väen mukaan ja osasitte kohdata kehitysvammaisia asiakkaita.

Osallistujien palautteesta 16 oli iloista hymiötä, 1 surullinen ja 1 välinpitämätön. Oma arviomme oli kokonaisuutena hyvä. Haasteelliseksi koimme ajan hallinnan päivän kulussa. On vaikea ennustaa kuinka paljon aikaa kuluu siirtymisiin, ruokailuun ja rasteilla toimimiseen. Ulkorasteilla huomasimme, että tulisi kiinnittää enemmän huomiota osallistujien erilaisiin toimintavalmiuksiin, samoin pyörätuolissa istuvien osallistujien ja avustajien mahdollisuuksiin leikeissä. Huomioita rasteilla tulisi kiinnittää myös ajankäyttöön, että jokainen osallistuja jaksaisi kes-

kittyä toimintaan riittävästi. Olimme valinneet leikkipaikaksi nurmikon, joka osoitautui paikoin liian haastavaksi alustaksi.

Iloksemme huomasimme osaavamme luovasti soveltaa eikä kukaan osallistujista huomannut mikä kuului suunnitelmaan ja mikä oli improvisointia. Kaiken kaikkiaan meillä oli ammatillisesti opettavainen päivä.

Olimme iloisia, että musiikillisesta toteutuksesta tuli paljon positiivista palautetta. Suunnitellessamme ohjelmaa ajattelimme juuri musiikin olevan se avaava ja rentoon olemiseen laukaiseva tekijä kehitysvammaisten kanssa työskennellessä. Mahtavaa oli saada ihmiset laulamaan ja osallistumaan. Myös hartauden osallistavasta toteutuksesta kiiteltiin. Koimme, että olemme kehittyneet kovasti opintojemme aikana useiden toiminnallisten tuokioiden, hartauksien ja kokoon-tumisten suunnittelijoina ja vetäjinä. Jännitystä tunsimme kyllä edellisenä iltana ja aamulla ennen päivän alkua, mutta itse tapahtumassa jännitys oli hävinnyt. Luontevasti ja rennosti mielestämme ohjasimme omat osuutemme.

6 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Toiminnallisessa opinnäytetyössä luotettavuuden osoittaminen on haastavaa, koska tuloksena ei ole tutkimuksellista tietoa vaan työn tuloksena on toteutettu tapahtuma tai muu vastaava tuotos. Toiminnallinen opinnäytetyö tulee kuitenkin myös tehdä tutkivalla otteella. Tämä tarkoittaa valintojen joukkoa, valintojen tarkastelua ja valinnan perustelua aihetta koskevaan tietoperustaan nojaten. Tietoperustan ja siitä rakentuvan viitekehyksen on noustava oman alan kirjallisuudesta (Vilkkä & Airaksinen 2003, 154–155.)

Omassa työssämme eettisyys ja luotettavuus perustuvat huolelliseen teoreettiseen viitekehykseen. Teoriatieto on ohjannut päätöksentekoamme eri työvaiheissa ja olemme esimerkein kuvanneet näitä läpi työn. Olemme opinnäytetyössämme raportoineet toimintapäivän kulkua rehellisesti ja kriittisesti tuomalla esiin kehitettäviä asioita. Luotettavuutta lisää työmme työelämälähtöisyys; saimme aiheemme toimeksiantona työelämästä.

Kehitysvammatyön palveluiden eettiset lähtökohdat ovat Kehitysvammaliiton julkaisun(1995) mukaan jakamaton ihmisarvo, voimavaroille rakentuva ihmiskäsitys, yhdenvertaiset mahdollisuudet, valinnanvapaus, vuorovaikutus ja jäsenyys sekä palvelujärjestelmän oikeudenmukaisuus. Vaikka julkaisu on iältään vanha, eettiset lähtökohdat ovat mielestämme edelleen ajanmukaiset.

Hoitotyössä eettiset lähtökohdat ovat autonomia, yksityisyys ja tietoisesti annettu suostumus. Autonomialla eli itsemääräämisellä tarkoitetaan kykyä tehdä valintoja ja päätöksiä sekä kykyä toimia niiden mukaan. Itsemäärääminen edellyttää sitä, että yksilöllä on ajattelun kompetenssia; hän kykenee realistiseen käsitykseen itsestään ja ympäristöstään. Näin autonomia toteutuu ideaalilanteessa. Kuitenkin kehitysvammaisillakin tulisi olla oikeus autonomiaan, vaikka heidän käsityskykynsä voi olla jossakin määrin rajallinen. Yksityisyydellä tarkoitetaan muun muassa fyysistä ja henkistä koskemattomuutta, potilastietojen luotettavuus ja oikeus yksityisyyteen sosiaalisissa suhteissa. Yksityisyys ja

sen suojaaminen on keskeinen osa potilaan hoitoa. (Leino-Kilpi ym. 2003, 125-143.)

Sosiaalialan eettiset säännöt ovat hyvin samankaltaisia kuin hoitotyössä. Sosiaalialan eettinen ohjeistus perustuu suoraan kansainväliseen ihmisoikeusjulistukseen. Ihmiselämän arvokkuuden ja ihmisarvon kunnioittaminen ilmenee sosiaalialan ammattilaisen työssä seuraavien neljän periaatteen noudattamisena: itsemääräämisoikeus, osallistumisoikeus, oikeus tulla kohdatuksi kokonaisvaltaisesti ja oikeus yksityisyyteen. (Talentia 2013, 8).

Kehitysvammaisilla aikuisilla on samanlainen oikeus omaan elämään, päätäntävaltaan ja yksityisyyteen kuin vammattomilla aikuisilla. Kehitysvammaisten itsenäistymistaidot saattavat olla puutteelliset ja he saattavat tarvita apua, heidän kykynsä tehdä päätöksiä ja pitäytyä niissä saattaa olla puutteellinen, mutta päätösvaltaa ja yksityisyyttä on siltikin syytä rajoittaa vain poikkeustilanteissa. Päätöksentekoa ja yksityisyyttä edesauttaa selkokielen selitys asioista sekä herkällä korvalla kuunteleminen. (Arvio & Aaltonen 2011, 189.)

Edellä kuvatut asiat toteutuivat opinnäytetyö-projektissamme esimerkiksi siten, että toimintapäivässä emme pakottaneet osallistujia osallistumaan, jos asianomainen ei sitä halunnut. Sai myös seurailta ja katsella sivusta. Valokuvaukseen pyysimme kirjallisen luvan etukäteen. Pyrimme selvittämään etukäteen mahdolliset rajoitteet ja esteet sekä ruuan että liikkumisen suhteen. Tutustuimme etukäteen kohderyhmäämme vierailemalle heidän toimipisteissään. Osallistujat saivat etukäteen tietoa toimintapäivän sisällöstä ja aikataulusta. Kaikella tällä pyrittiin varmistamaan eettisyys ja tukemaan osallistujien valinnanvapautta, autonomiaa ja oikeuksia. Luotettavuutta vahvistaa myös laatimamme lehtiartikkeli (LIITE 7) ja toimintapäivän konsepti (LIITE 8).

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kirkon saavutettavuusohjelman ja vammaispoliittisen linjauksen mukaan kaikkien tilaisuuksien tulisi olla erityisryhmien, mukaan lukien kehitysvammaiset, saavutettavissa. Jokainen on tervetullut kirkkoon. Kirkon tilaisuuksissa näkyy kuitenkin harvoin esimerkiksi kehitysvammaisia. Tämä voi johtua monesta syystä. Asenneilmasto voi olla kielteinen, ja kehitysvammainen kirkossakävijä ei välttämättä koe tulleensa kohdatuksi tai hyväksytyksi. Se voi johtua siitä, että tilat eivät ole esteettömät. Voi olla, että ohjelma ei motivoi tulemaan. Tapahtumia voi olla vaikea ymmärtää. Kehitysvammaisille on omiakin tapahtumia kirkkopyhiä, jolloin tilat ja ohjelma on juuri heitä varten sovellettu. Jäimme miettimään, onko hyvä, että kehitysvammaisille on omat kirkkopyhät ja tapahtumat, vai voisiko jo olemassa olevaa ohjelmatarjontaa kehittää kaikille sopivaksi? Kirkko kaikille on kaunis ajatus, mutta epäilemme, toteutuuko se käytännössä. Opinnäytetyössämme toimintapäivän kohderyhmä koostui kehitysvammaisista. Jäimme miettimään, olisiko tarpeen järjestää seuraavaksi päivä, jossa vammatomat ja vammaiset voisivat luontevasti kohdata.

Vastaavanlaisia toimintapäiviä kannattaa ehdottomasti järjestää uudelleen. Palautteen mukaan toimintapäivä oli pidetty sekä kehitysvammaisten että heidän mukanaan olleiden ohjaajien taholta. Kehittämisehdotuksiakin annettiin, ja ne voimme huomioida jatkossa toimintapäiviä järjestäessämme.

Suunnitelmissamme oli kehittää uusi konsepti tapahtumapäivän toteutukseen. Prosessin edetessä huomasimme, että käytettävissä oli jo useita toimivia konsepteja. Muokkasimme jo olemassa olevista konsepteista meille sopivan muistilistan omaisen konseptin. Työn suurimmaksi anniksi koimme yhteistyön eri tahojen kesken. Tärkein saavutus ammatillisen kehittymisen kannalta olivat suunnitteluprosessi ja itse tapahtuma.

8 POHDINTA

Työ kehitysvammaisten ihmisten parissa oli hyvin monipuolista, mielenkiintoista ja palkitsevaa. Kehitysvammaatyössä koki termin ”antaessaan saa” toteutuvan erittäin voimakkaasti. Halusimme opinnäytetyömme liittyvän kehitysvammaisten parissa työskentelyyn ja hengelliseen toimintaan. Kirkon suuntautumisopintomme eli diakonin virkakelpoisuuden suorittaminen antoi tähän hyvän lähtökohdan. Opinnäytetyöryhmässämme kaikilla ei ollut aikaisempaa kokemusta kehitysvammaustyöstä, mutta laajan teoreettisen viitekehyksen avulla saimme arvokasta tietoa kehitysvammaisten kanssa tehtävään käytännön työhön.

Toimintapäivän ohjelmaa miettiessämme pohdimme, pitäisikö aikuisten kehitysvammaisten ohjelman olla kuin aikuisille vai lapsen mielinen? Olisiko ohjelman parempi olla ikätasoinen vai ei? Toisaalta kehitysvammaiset silminnähden nauttivat yksinkertaisista, lapsille suunnatuista peleistä. Toisaalta pitäisi tukea kehitysvammaisten aikuisuutta ja ikätasoisuutta. Päädyimme toimintapäivässä pelaamaan yksinkertaisia, helposti opittavissa olevia pelejä ja leikkejä, sillä halusimme luoda mukavan ja stressittömän ilmapiirin. Kerroimme alussa myös ohjelman olevan vähän lapsellista, koska halusimme hiukan leikkimielttä muutoin niin vakavaan aikuisten arkeen.

Kehitysvammaisten hengellisyys ja uskon kokeminen ovat tutkimusten valossa ja oman kokemuksemme perusteella vahvasti yhteisöllistä ja tunteisiin liittyvää. Toimintapäivässä esimerkiksi eräs osallistujista piirsi taivas-aiheesta vaikuttavasti kuvan sydämistä, ja kertoi niiden kuvastavan taivaaseen menneitä kuolleita sukulaisiaan. Yhteisön ja ystävien merkitys sekä yhdessä tekemisen ilo näkyivät koko päivän kulussa. Leikkeihin osallistumisessa oli ilo huomata toisten auttava käsi tarvittaessa ja neuvot kuinka asiaa kannattaisi lähestyä. Jos leikkiminen ei koko ajan huvittanutkaan ihan kaikkia, huomasi yhteisöllisyyden ja ryhmän merkityksen siitä, ettei ryhmästä kuitenkaan lähdetty pois.

Raamatun tekstit ovat kehitysvammaisille usein vaikeasti tulkittavissa ja täynnä kielikuvia. Tästä syystä käytimme selkokielistä Raamattua, jossa teksti on muotoiltu helpommin ymmärrettävään muotoon. Musiikista ja esimerkiksi Psalmeista voi löytää elämää rikastuttavia ja lohduttavia ajatuksia. Toimintapäivässä laulunnostusta riitti kaikilla osallistujilla. Musiikin huomasimme valtavaksi voimavaraksi ja osallisuutta lisääväksi työkaluksi.

Kaksi opinnäytetyöryhmämme tekijää valmistuu sairaanhoitaja-diakonissaksi ja yksi tekijä sosionomi-diakoniksi. Toimintapäivässä halusimme tukea kehitysvammaisten toimintakykyä ja kokonaisvaltaista terveyttä. Koska hoitotyön ja sosiaalityön eettiset lähtökohdat ovat hyvin samankaltaiset sisällöltään, oli kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukeminen luontevaa molemmista näkökohdista. Diakoniatyön asiantuntijuus yhdisti kokonaisuuden. Terveyden edistäminen kuuluu tärkeänä osana diakonissan työhön, ja diakonisoja voidaan hyvällä syyllä pitää kokonaisvaltaisen terveyden edistämisen ammattilaisina. Kotisalo ja Rättyän (2014) mukaan diakonissat ovat koulutuksensa perusteella sekä hoitotyön että diakoniatyön asiantuntijoita. Diakonisojen vahvuus terveyden edistämistyössä nousee kahden alan asiantuntijuudesta ja kiteytyy ihmisten kokonaisvaltaiseen kohtaamiseen ja kokonaisvaltaiseen terveystyöhön. Diakonisojen tehtävänä on edistää yksilöihmisten ja yhteisöjen terveyttä, vahvistaa voimavaroja ja mahdollistaa toivoa, selviytymistä sekä osallisuutta. Perustana tähän ovat kristillinen ihmiskäsitys, lähimmäisenrakkaus ja kokonaisvaltainen auttaminen.

Tätä työtä tehdessämme opimme toimimaan moniammatillisena tiiminä. Jokainen toi oman asiantuntemuksensa työhön. Osasimme arvostaa jokaisen työpanosta. Tunnistimme toistemme vahvuudet ja hyödynsimme niitä. Työelämässäkin tulemme toimimaan moni ammatillisissa kuvioissa, joten tämä oli meille hyvä mahdollisuus oppia.

Jatkotutkimus aiheeksi esitämme laajemman selvityksen tekemistä aiheesta kirkko kaikille. Toteutuuko se todellisuudessa kehitysvammaisten ihmisten kohdalla ja miten?

LÄHTEET

Ahoinpelto, Päivi; Nyman, Margit; Tuomola, Leena & Öhman Björn 2012. Usein ihmettelen. Opas rippikoulutyöhön. Helsinki: Kirjapaja.

Allen Rachel 2010. Faith and Disability: Comfort, Confusion or Conflict? How does. The adoption of Christian faith influence the lives of people who identify as 'disabled' in Britain in the 21st Century? University of Leeds School of sociology and social policy. Masters in Disability Studies. Viitattu 20.9.2014
<http://disability-studies.leeds.ac.uk/files/library/allen-RAllen-Dissertation-FINAL.pdf>

Arvio, Maria & Aaltonen, Seija 2011. Kehitysvammainen potilaana. Helsinki: Duodecim.

Conventions on the Rights of Persons with Disabilities, United Nations, i.a. Viitattu 6.9.2014.
<http://www.un.org/disabilities/default.asp?navid=14&pid=150>

Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. C - katsauksia ja aineistoja 17. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Definition of Intellectual Disability. American Association on Intellectual and Developmental Disabilities 2013. Viitattu 15.10.2014.
http://aaidd.org/intellectual-disability/definition#.VAsoHvL_uyW

Elämä- yhteinen kertomus. Kehitysvammaisten palveluiden eettiset näkökohdat. Kehitysvamma-alan arvolähtökohdat- työryhmän raportti vuodelta 1995. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry.

Guidelines for supporting adults with challenging behaviors in community

settings. A Resource Manual for Georgia's Community Programs Serving Persons with Serious and Persistent Mental Health Issues And Serving Persons with Mental Retardation or Developmental Disabilities. 04/2005, Behavior Supports Manual 1 of 88. Applicable to Providers Under Contract or LOA with the Division of MHDDAD ,viitattu15.10.2014

http://mn.gov/mnddc/positive_behavior_supports/pdf/guidelines_supporting_adults_challenging_behaviors1.pdf

Heikkilä, Arto 2014. Musiikki ja Raamattu. Teoksessa Juha Hakulinen & Juha Soranta, (toim.) Musiikin lahja. Oulu: SRK ry., 18–27.

Ikonen, Päivi 2009. Kehitysvammaisuus. Teoksessa Paula Koistinen; Susanna Ruuskanen & Tuula Surakka (toim.) 2009. Lasten ja nuorten hoitotyön käsikirja. Helsinki: Tammi, 353–363.

Inkala, Kerttu 2000. Ei hän ole painava, hän on veljeni. Välähdyksiä diakonian tien varrelta. Teoksessa Riitta Helosvuori; Kerttu Inkala; Lea Lappalainen; Eila Snellman & Jorma Sutinen (toim.) 2000. Kyllä Jumala on armokas. Kirkon kehitysvammaistyön vaiheita ja erityiskysymyksiä. Helsinki: Diakonia ry, 121–128.

Johansson, Piritta ja Ketoja, Sirkku 2010. Aarteet perheessä: Voimavarojen tukeminen perheissä. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 10.9.2014.

https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/7821/Johansson_Piritta.pdf?sequence=1

Kauhanen, Juhani; Juurakko, Arto & Kauhanen Ville 2002. Yleisötapahtuman suunnittelu ja toteutus. Helsinki: WSOY

Kelloniemi, Riikka 2011. Kehitysvammaisten nuorten terveyttä edistämässä: Ryhmämuotoista terveyden edistämistä Käpytikkatalon nuorille. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 9.9.2014.
https://publications.theseus.fi/bistream/handle/10024/30961/Riikka_Kelloniemi.pdf?sequence=1

Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. Kirkko kaikille
Saavu -kirkon saavutettavuus ohjelma. Viitattu 11.9.2014.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/3E95F2C7F4600B27C22579B80035B00F/\\$FILE/vihko_suomi.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/3E95F2C7F4600B27C22579B80035B00F/$FILE/vihko_suomi.pdf).

Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2003. Kirkko kaikille. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon vammaispoliittinen ohjelma 2003. Viitattu 11.9.14.
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp3?open&cid=Content49766D>.

Seurakuntien lapsityön keskus i.a. Kirkkopedagogiikka. Viitattu 11.9.2014.
http://www.evl-slk.fi/tyon_tueksi/kirkkopedagogiikka.

Kotisalo, Helena & Rättyä, Lea. 2014. Diakonissat terveyden edistäjinä. Diakin julkaisuja B raportteja 58. Viitattu 22.10.2014
<http://www.diak.fi/tyoelama/Julkaisut/B-sarjan%20julkaisut/Sivut/default.aspx>

Laakso, Krista & Hämäläinen, Katariina 2011. Terveystapahtuma: Keuhkohtaumapäivä. Runebergin apteekissa. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 9.9.2014.
https://publications.theseus.fi/bistream/handle/10024/38815/laakso_krista.pdf?sequence=1

- Lehtimäki, Mirkka-Sofia 2011. Äitileiri- virkistystä, vertaisuutta, voimaantumista. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viitattu 9.9.2014.
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/25971/Lehtimaki_Mirkka-Sofia.pdf?sequence=1
- Leino-Kilpi, Helena & Välimäki, Maritta 2003. Etiikka hoitotyössä. Juva: WSOY.
- Limingan seurakunta i.a. Yhteystiedot. Viitattu 10.9.2014.
<https://www.liminganseurakunta.fi/yhteystiedot/henkilokunta.html>
- Limingan seurakunta i.a. Seurakunnan vaiheita. Viitattu 10.9.2014.
<https://www.liminganseurakunta.fi/seurakunnan-vaiheita.html>
- Limingan toimintakeskus. Limingan kunta. 11.12.2012. Viitattu 10.9.2014.
<https://www.facebook.com/LiminganKunta/posts/440415969346060>
- Lisitsin, Nina & Solismaa, Sari 2013. Kriisimateriaalipaketti Muuramen seurakunnan työntekijöiden asiakaskohtaamisten tueksi. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 10.9.2014
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/57784/Lisitsin_Nina_Solismaa_Sari.pdf?sequence=1
- Malm, Marita; Matero, Marja; Repo Marjo & Talvela, Eeva-Liisa 2004. Esteistä mahdollisuuksiin, vammaistyön perusteet. Helsinki: WSOY.
- Manninen, Anja & Pihko, Helena 2012. Teoksessa. Markus Kaski (toim.). Kehitysvammaisuus. 5., uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro
- Masih, Laura 2011. Näkökulmia kehitysvammaisten hengellisyyteen. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 12.9.2014.
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/25944/Masih_Laura.pdf?sequence=1

Mälkiä, Esko (toim.) 1991. Erityisliikunta1–soveltavan liikunnan perusteet.
Jyväskylä: Valmennuskolmio

Numminen, Ava 2012. Musiikki lohdun ja ilon tuojana. Teoksessa Erkki, Piri, Markku, Palosaari; Tuija, Kivikoski; Irene, Nummela & Helena, Linfors (toim.) Muistisairaana messu – virikkeitä jumalanpalveluselämään muistisairaiden ihmisten kanssa. Helsinki: Kirkkohallitus, 11–13.

Paananen, Kirsi-Maija; Keltto, Pekka & Pirinen, Eeva 2000. Seurakunnallinen työ. Kehitysvammaiset yleisen diakonian piirissä. Teoksessa Riitta, Helosvuori; Kerttu, Inkala; Lea, Lappalainen; Eila, Snellman & Jorma, Sutinen (toim.) 2000. Kyllä Jumala on armokas. Kirkon kehitysvammaistyön vaiheita ja erityiskysymyksiä. Helsinki: Diakonia ry, 21–25.

Puolanne, Mervi 1991. Teoksesta Esko, Mälkiä (toim.) 1991. Erityisliikunta1 – soveltavan liikunnan perusteet. Jyväskylä: Valmennuskolmio, 54–61.

Sariola Jukka. Kohdatkaa erilaisuutta rohkeasti ja kysykää, jos ette tiedä.
Kotimaa 27.3.2014

Satoma, Petri 2014. Lutherin ajatuksia musiikista. Teoksessa Juha, Hakulinen & Juha, Soranta (toim.) Musiikin lahja. Oulu: SRK ry., 28–35.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. Kehitysvammaisuus. Viitattu 11.9.14.
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content2F8F22>

Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. Saavutettavuus. Sakasti. Viitattu 11.9.2014.
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?Open&cid=Content554434>.

- Sutinen, Jorma 2000. Kehitysvammaisten erityisjumalanpalvelukset. Näkökulmia kansankirkkojemme jumalanpalveluskäytäntöihin. Teoksessa Riitta, Helosvuori; Kerttu, Inkala; Lea, Lappalainen; Eila, Snellman & Jorma, Sutinen (toim.) 2000. Kyllä Jumala on armokas. Kirkon kehitysvammaistyön vaiheita ja erityiskysymyksiä. Helsinki:Diakonia ry, 72–77.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Hyvinvointi- ja terveyserot. Viitattu 13.11.2014.
<http://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>
- Talentia ry 2013. Arki, arvot, elämä, etiikka. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Viitattu 13.11.2014.
http://www.talentia.fi/files/558/Etiikkaopas_2013_net.pdf
- Tatu ry. Palvelupolkumalli i.a. Viitattu 8.5.2014.
<http://www.palvelupolkumalli.fi/pitkae aikaissa iraiden- ja- vammaisten- lasten- perheille/kehitysvammaisuudesta>
- TuposVilla. Ryhmäkoti TuposVilla Oy. Viitattu 10.9.2014.
<http://www.tuposvilla.fi/index.html>
- Vallo, Helena & Häyrinen, Eija 2003. Tapahtuma on tilaisuus. Opas onnistuneen tapahtuman järjestämiseen. Helsinki: Tietosanoma Oy
- Vehmas, Simo 2001. Vammaisuuteen liittyvien rajoitteiden vähentäminen yksilöön ja yhteisöön kohdistettavien toimenpiteiden moraalinen oikeutus. Teoksessa Tarja, Ladonlahti; Aimo, Naukkarinen & Simo, Vehmas (toim.) 2001. Poikkeava vai erityinen? Jyväskylä: PS-kustannus, 103–122.
- Vehmas Simo 2005. Vammaisuus. Johdatus historiaan, teoriaan ja etiikkaan. Tampere: Tammer-Paino .

Vernerinet. 2014. Kehitysvamma-alan verkkopalvelu. Kehitysvammahuolto ennen. Viitattu 10.9.2014.

<http://verneri.net/yleis/kehitysvammahuolto-ennen>

Vernerinet.i.a. Kehitysvamma-alan verkkopalvelu Mitä kehitysvammaisuus on? Vernerinet. Viitattu 11.9.14.

<http://verneri.net/yleis/mita-kehitysvammaisuus-on>.

Vantaan seurakunta 2005. Viidellä aistilla kirkossa. Viitattu 11.9.14.

http://www.vantaanlauri.fi/arkisto/2005-11-10/viidella_aistilla_kirkossa/.

Vilen, Marika; Leppämäki, Päivi & Ekström, Leena 2002. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. 3. uudistettu painos. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit

Vilka Hanna & Airaksinen Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sopimuksen valinnainen pöytäkirja. Suomen YK-liitto. Viitattu 8.5.2014. http://www.ykliitto.fi/sites/ykliitto.fi/files/ykn_vammaissopimus_uudistettu_painos_2012.pdf

LIITTEET

LIITE 1: Toimintapäivän kysely

Hei!

Olemme kolme diakoniatyön opiskelijaa ja järjestämme opinnäytetyönämme toiminnallisen virkistyspäivän kehitysvammaisille yhteistyönä Limingan seurakunnan kanssa. Toimintapäivän kohderyhmäksi olemme valinneet yhdessä diakonin kanssa Limingan toimintakeskuksen asiakkaat ja Tuposvillan asukkaat. Päivä toteutetaan 28.5.2014.

Nyt haluaisimme tietää olisiko teillä kohderyhmien edustajilla ja työntekijöillä ajatuksia tai toiveita päivän toteutuksen suhteen? Ja kenties myös asioita, joita meidän tulisi ottaa huomioon päivän kulussa?

Päivän suunniteltu toteutus on seuraava:

- klo 10 aloitus Limingan seurakuntakodilla hartaudella
- klo 11 lounas
- klo 12 ohjelmaa: toimintaa leikin kautta, sään salliessa ulkona mutta huonolla säällä sisällä, musiikkia yms.
- klo 14 päivän lopetus kahvihetkeen

Kysymyksiä:

1. Kuinka paljon ryhmässänne on liikuntarajoitteisia?
2. Minkälaista virkistäytymistä toivotte ryhmällänne? Liikunta? Ulkoilu?
3. Onko musiikki teille tärkeä?
4. Koetteko erilaiset ryhmäleikit tarpeellisiksi?
5. Onko jotakin muuta huomioitavaa?
6. Hengellisyyden merkitys?
7. Erilaiset ruokavaliot?

Toivomme, että vastaisitte mahdollisimman pian, jotta pääsisimme rakentamaan päivää kaikille virkistykseksi ja voimaannuttavaksi tapahtumaksi.

Terveisin: Kivilompolo Marja-Leena, Lapinlahti Maarit ja Rydenfelt Kukka-Maaria

PS. Vastaukset pyydämme lähettämään s-postilla osoitteeseen

Marja-Leena.Kivilompolo@student.diak.fi Kiitos etukäteen!

LIITE 2: Tietokilpailun kysymykset

TIETOKILPAILU-KYSYMYKSET

1. Mikä on Suomen rahayksikkö? euro
2. Mitkä värit ovat Suomen lipussa? valkoinen ja sininen
3. Kuka on Suomen presidentti? Sauli Niinistö
4. Mitkä värit ovat liikennevaloissa? Punainen, keltainen ja vihreä (mitä ne tarkoittavat?)
5. Mikä on yleisin kotieläin Lapissa? poro
6. Montako viikkoa vuodessa on? 52
7. Mikä eläin elää maailman vanhimmaksi? kilpikonna
8. Kuinka pitkäksi miekkavalas kasvaa? 6m
9. Montako varvasta kanalla on? 4
10. Onko Ruotsissa presidentti? ei
11. Onko Afrikka valtio? ei
12. Onko kirjekyyhky lintu? on
13. Onko hepokatti kissarotu? ei
14. Montako munaa kana munii päivässä? yhden
15. Mikä on suurin petoeläin Suomen metsissä? karhu

LIITE 3: Palautekysely toimintapäivästä

PALAUTEKYSELY TOIMINTAPÄIVÄSTÄ 28.5.2014

Miten toimintapäivän eri osiot mielestäsi onnistuivat? Plussat ja miinukset?

Hartaus?

Musiikkituokio?

Ruokailu ja kahvi?

Rastiradan osiot:

Alkujumppa?

Varjoleikki?

Pallonheitto?

Tervapata?

Tietovisa?

Mitä mieltä olet tällaisen toimintapäivän järjestämisestä? Onko tarpeen? Oliko ohjelmaa liikaa/liian vähän? Oliko ohjelma sopivan tasoista osallistujille?

Palautteesi on meille erityisen tärkeä, koska toimintapäivän järjestäminen on osa opinnäytetyötämme ja ammattikorkeakoulu opintojamme.

Kiitos osallistumisestasi ja palautteesi antamisesta!

LIITE 4: Toimintapäivän ohjelma

Keväisen virkistävä toimintapäivä Limingan seurakuntatalolla ke 28.5.2014 klo 10 -14

Toimintakeskuksen ja TuposVillan väelle

Ohjelma:

klo 10 hartaus ja musiikkituokio

klo 11 lounas

klo 12 toiminnallinen tapahtuma ulkona

(säävaraus)

leikkejä, pelejä, tietovisa ja rastirata

klo 13.30 päätöskahvit

klo14 Mukavaa kotimatkaa!!!

TERVETULOA!!!

LIITE 5: Toimintapäivässä laulettavat virret ja laulut

TOIMINTAPÄIVÄSSÄ LAULETTAVAT VIRRET JA LAULUT

TULE KANSSANI HERRA JEESUS (Vk 548:1-2)

1. Tule kanssani Herra Jeesus, tule siunaa päivän työ.

Tule illoin ja aamuin varhain, tule vielä, kun joutuu yö, tule vielä, kun joutuu yö.

2. Tule askele askeleelta minun kanssani kulkemaan.

Sua ilman en saata olla, pysy luonani ainiaan, pysy luonani ainiaan.

ONPA TAIVAASSA TARJONA LAPSILLEKIN (Lasten virsikirja 1998, 55)

1. Onpa taivaassa tarjona lapsillekin, jotka Jeesusta rakastavat,
kultakruunut ja valkeat vaattehetkin, harput, joilla he soittelevat.

2. Täällä lapsonen maan päällä kulkiessaan

Hyvän Paimenen suojassa on.

Kerran taivaassa on ilo loppumaton. Jeesus kaikilla tuo sovinnon.

3. Siellä laulu soi kuorossa enkelien. Siihen lapsikin yhtyä voi.

Siellä riemu ja onni on täydellinen. Aina kiitosta virtemme soi.

SUVIVIRSI (Vk 571:1-2)

1.

Jo joutui armas aika
ja suvi suloinen.

Kauniisti joka paikkaa
koristaa kukkanen.

Nyt siunaustaan suopi
taas lämpö auringon,

se luonnon uudeks luopi,
sen kutsuu elohon.

2.

Taas niityt vihannoivat
ja laiho laaksossa.
Puut metsän huminoivat
taas lehtiverhossa.
Se meille muistuttaapi
hyvyyttä, Jumala,
ihmeitä julistaapi
se vuosi vuodelta.

TÄÄLLÄ POHJAN TÄHDEN ALLA (Lasten virsikirja 1998, 53)

1. Täällä Pohjantähden alla on nyt kotomaamme. Mutta tähtein tuolla puolen
toisen kodin saamme.

2. Täällä on kuin kukkasella aika lyhyt meillä. Siellä ilo loppumaton
niin kuin enkeleillä.

3. Täällä sydän huokailee ja itku silmän täyttää. Siellä sydän riemuitsee ja
silmiä riemun näyttää.

4. Sinne toivon siivillä jo sydän pieni lennä! Siellä kun on kotimaani,
sinne tahdon mennä.

ANNA ANTEEKSI (Musiikin mestarit 1-2, 13)

1. Liian usein kiusaan ja kähisen. Liian usein riehun ja rähisen.
Liian usein pahoitan mieltä toisten, siksi pyydän näin:
Anna anteeksi, anna anteeksi. Anna minulle anteeksi. Anna anteeksi.

2. Liian usein tyrkin ja tönäisen. Liian usein huudan ja huitelen.
Liian usein pahoitan mieltä toisten, siksi pyydän näin:
Anna anteeksi, anna anteeksi. Anna minulle anteeksi. Anna anteeksi.

3. Liian usein syytän ja sähisen. Liian usein totuutta kiertelen.

Liian usein pahoitan mieltä toisten, siksi pyydän näin:

Anna anteeksi, anna anteeksi. Anna minulle anteeksi. Anna anteeksi.

RUKOUS ON SILTA (Lasten virsikirja 2012, 75)

1. Joskus sisimpäämme kasvaa ilon kukkamaa. Kaikki on niin hyvin,
että ihan naurattaa. Silloin tuntuu, että rukouskin siivet saa.

Taivaan Isän luokse kiitoslaulu kohoaa.

Rukous on silta luokse Jumalan. Rukous on polku luokse auttajan.

Rukous on lintu, joka lentää taivaaseen. Rukous tuo rauhan sydämeen.

2. Joskus synkkä pelko hiljaa hiipii sydämeen, moni kantaa huoliansa
aivan yksikseen. Pimeyden läpi kulkee rukouksen tie,
älä yksin pelkää – huolet Jumalalle vie.

Rukous on silta luokse Jumalalan. Rukous on polku luokse auttajan.

Rukous on lintu, joka lentää taivaaseen. Rukous tuo rauhan sydämeen.

3. Älä turhaan luule, ettet osaa rukoilla. Rukoukseen ei tarvitakaan paljon sano-
ja. Taivaan Isä kuulee pienen huokauksenkin, tarpeesi Hän tietää sinuakin pa-
remmin.

Rukous on silta luokse Jumalan. Rukous on polku luokse auttajan.

Rukous on lintu, joka lentää taivaaseen. Rukous tuo rauhan sydämeen.

SIUNAA KOKO MAAILMA (Lasten virsikirja 2012, 76)

1. Kuule Isä taivaan pyyntö tää: Auta, ettei kukaan yksin jää.

Katso Isä lasta kärsivää. Siunaa koko maailmaa, siunaa koko maailmaa.

2. Näet, Isä taivaan, lapsen sen, joka kääntyy puolees rukoillen:

Anna leipä jokapäiväinen. Siunaa koko maailmaa, siunaa koko maailmaa.

3. Ethän, Isä taivaan, unohda lapsiasi sodan jaloissa.

Rauha anna, viha sammuta. Siunaa koko maailmaa, siunaa koko maailmaa.

4. Varjele ja siunaa Afrikkaa, Amerikan maita, Eurooppaa,

Australiaa, suurta Aasiaa. Siunaa koko maailmaa, siunaa koko maailmaa.

5. Suothan, Isä taivaan, meillekin ilon sekä toivon koteihin.

Hoida, Isä, lastas hellimmin. Siunaa koko maailmaa, siunaa koko maailmaa.

JUMALAN KÄMMENELLÄ (Lasten virsikirja 2012, 133)

1. Jumalan kämmenellä ei pelkää lintunen, Jumalan kämmenellä ei pelkää ihminen.

Kaikille tilaa riittää, kaikille paikkoja on. Jumalan kämmenellä ei kukaan ole turvaton.

2. Jumala meitä kutsuu nyt suojaan turvaisaan. Jumala meitä kutsuu ja kantaa voimallaan.

Milloinkaan ei hän hylkää, lastensa kanssa hän on. Jumalan kämmenellä ei kukaan ole turvaton.

LAULA (Viisikielinen, 205)

1. Yössä pimeyden, laula. Kanssa murheisten, laula. Läpi kyynelten, laula.

Vaikka näe et, vaikka epäilet. Yössä pimeyden, laula. Kanssa murheisten, laula.

2. Kanssa ystävän, laula. Laulu elämän, laula. Sävel sisimmän, laula.

Unelmasi jaa, toivo siivet saa. Kanssa ystävän, laula. Laulu elämän, laula.

3. Aamu sarastaa, laula. Siintää taivaan maa, laula. Kiitos kumpuaa, laula.

Kanssa pyhien, kotiin päässeiden. Aamu sarastaa, laula. Siintää taivaan maa, laula.

JÄÄHYVÄISET (Lasten virsikirja 2012, 169)

1. On aika hiljaa kiittää ja kättä puristaa. Nyt meidät yhteen liittää vain muistojemme maa.

Jäi jälki sydämiimme, jälki unelmiin. Teille laulamme nyt: näkemiin.

Turvallista matkaa me toivotamme näin. On aika purjeet nostaa ylöspäin.

Turvallista matkaa aalloilla elämän kanssa hyvän ystävän.

2. Ei huomispäivän teitä voi kukaan aavistaa. On joskus kyyneleitä ja joskus naurattaa.

On yksi, joka pysyy, kaiken ymmärtää: Jeesus vierellemme aina jää.

Turvallista matkaa aalloilla elämän kanssa hyvän ystävän.

LIITE 6: Toimintapäivän leikit

PALLOLEIKKI LEIKKIVARJOLLA: Jokainen osallistuja ottaa kiinni leikkivarjon reunasta. Leikkivarjoa heilutellaan ylös-alas, ja sen päälle laitetaan pallo/palloja. Tarkoituksena on heiluttaa leikkivarjoa ja pompotella palloa/palloja niin, etteivät ne putoa leikkivarjolta. Harjoite kehittää osallistujien yhteistyötä ja koordinaatiota.

HEDELMÄSALAATTI: Osanottajat jaetaan samansuuruisiin ryhmiin. Jokainen ryhmä nimetään hedelmän mukaan, esimerkiksi appelsiinit, omenat, banaanit jne. Tämän jälkeen jokainen osallistuja ottaa kiinni leikkivarjosta. Ryhmäläisten on hyvä hajaantua seisomaan eri kohtiin ympäri leikkivarjoa, eikä jäädä vierekkäin. Leikkivarjoa heilutellaan ylös-alas. Heilutetaan leikkivarjoa niin korkealle, että sen alla mahtuu kävelemään. Leikin johtaja, tai vaihtoehtoisesti joku osallistujista, huutaa jonkin hedelmän nimen, esimerkiksi "Omenat!". Tällöin kaikki omena-ryhmään kuuluvat vaihtavat paikkaa keskenään leikkivarjon alta kävelen. Huudetaan vuorotellen, satunnaisessa järjestyksessä, eri hedelmien nimiä. Näin kaikki pääsevät vuorollaan kulkemaan leikkivarjon alta. Kun huudetaan "Hedelmäsalaatti!", vaihtavat kaikki osallistujat paikka keskenään. Leikki ja varjon alla kulkeminen koetaan pääsääntöisesti hauskaksi.

PALLONHEITTO: Maahan laitetaan eri etäisyyksille esineitä, joissa on erikoinen suuaukko, esimerkiksi sankoja, vati, hula-hulavanne jne. Jokainen osallistuja saa kolme palloa. Palloja yritetään heittää esineisiin. Pisteitä saa onnistumisista. Jos vaikeusastetta halutaan lisätä, palloja voidaan heittää vasemmalta kädellä, takaperin, silmät kiinni tms. Leikki kehittää silmän ja käden yhteistyötä.

TERVAPATA leikkivarjolla: Leikkivarjo laitetaan maahan. Jokainen osallistuja ottaa paikkansa jonkin värin kohdalta. Yksi osallistuja on kiertäjä. Hän kiertää leikkivarjoa ympäri muiden osallistujien selkien takaa, pudottaen huomaamatta jonkun taakse pienen esineen. Kun osallistuja huomaa esineen, hän ottaa sen mukaansa ja lähtee kiertämään leikkivarjoa päinvastaiseen suuntaan ympäri

kuin kiertäjä. Se, kumpi ehtii ensin takaisin tyhjälle paikalle, saa pitää paikan toisen jäädessä kiertäjäksi. Jos osallistuja ei huomaa taakseen pudotettua esi-
nettä, hän joutuu yhden kierroksen ajaksi ”tervapataan” leikkivarjon keskelle.

POLTTOPALLO: Maahan piirretään riittävän iso ympyrä, johon kaikki osallistu-
jat mahtuvat sisään ja jossa he mahtuvat liikkumaan. Osallistujat menevät ym-
pyrän sisään. Yksi osallistujista jää ympyrän ulkopuolelle ollen polttaja. Polttajan
tehtävänä on osua pallolla ympyrän sisällä oleviin. Palloa saa heittää vain vyö-
tärön alapuolelle. Osallistuja/osallistujat, joihin pallo osuu, siirtyvät ympyrän ul-
kopuolelle polttajiksi. Polttajat yrittävät yhdessä polttaa ympyrän sisällä olevia.
Voittaja on se, joka jää viimeiseksi ympyrän sisäpuolelle.

LIITE 7: Lehtiartikkelin kuva Rantalakeudessa 4.6.2014

LIITE 7:Lehtiartikkelin teksti Rantalakeudessa 4.6.2014

Ilo ja riemu toteutuivat Limingan toimintapäivässä

LIMINKA Limingan seurakuntatalon edustalla kävi kuhina keskiviikkona 28. toukokuuta, kun pihamaalle oli kokoontunut noin kolmekymmentä iloista leikkijää. Aurinko paistoi ja desibelit rikkoontuivat moneen kertaan riemunkiljahduksesta.

Päivän ohjelmassa oli alkuhartauden ja musiikkituokion lisäksi liikunnallista, leikkimielistä ja virkistävää toimintaa Limingan toimintakeskuksen väelle sekä TuposVillan asukkailla.

TOIMINTAPÄIVÄN ohjelma alkoi sisätiloissa pidetyllä helatorstain teemaan liittyvällä hartaudella, jonka piti **Marja-Liisa Hautamäki**. Hartauden jälkeen laulettiin ja soitettiin yhdessä. Soittamisen riemu toi hymyn osallistujien huulille.

Seurakunnan emännän valmistaman makoisan lounaan jälkeen siirryimme kirpeään kevätssäähän. Yksi osallistujista, **Marjut Nikkinen** totesikin osuvasti, että olisi saanut olla toinen vilpapaista päällä. Muuten Marjutista päivä oli kaikkineen mukava ja tietovisa oli kaikkein mukavinta.

Toiminnallisilla rasteilla ulkona kilpailtiin tietovisassa ja pallonheitossa sekä leikkittiin hedelmäsalaattia värikkään leikkivarjon alla. Il-

tapäivällä aurinko lämmitti jo mukavasti. Ulkoiluhetki päätettiin polttopalloon, mikä saikin hien nousemaan monen otsalle.

Päivä päätettiin yhteiseen kahvihetkeen ja loppulauluun. Kotiin lähdettiin hyvällä mielellä monta iloista muistoa rikkaampana.

Toimintapäivä toteutettiin yhteistyössä Limingan seurakunnan kehitysvammatyöstä vastaavan diakonin, seurakuntapastorin ja Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijoiden Marja-Leenan, Kukka-Maarian ja Maaritin kanssa.

SEURAKUNTIEN kehitysvammatyöllä on tarkoitus tukea kehitysvammaisten hengellisyyttä. Suomen evankelis-luterilaisella kirkolla on Kirkko kaikille -vammaispoliittinen ohjelma, jolla on pyritty luomaan vammaisille yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua seurakunnan ohjelmaan.

Limingan seurakunnassa kehitysvammaisten parissa tehtävä työ sisältyy omana erityisalueenaan diakoniatyöhön. Yksi seurakunnan diakoniatyöntekijöistä vastaa kehitysvammaisten parissa tehtävästä työstä. Limingan seurakunnassa tästä työstä vastaa ja sitä kehittää **Ritva Sassali** yhdessä muiden työntekijöiden kanssa.

Seurakunnan järjestämää toimintaa on vuositason yllättävän paljon. Tärkeää onkin juuri retkitoiminnan ja yhteisten juhlien järjestäminen, koska vertaistuki on myös kehitysvammaisille ihmisille tärkeää. On vahvistavaa saada kuulua joukkoon samanlaisena ja tasavertaisena toisten kanssa. Seurakunnilla on tärkeä rooli poistaa eriarvoisuutta ja vahvistaa myös kehitysvammaisille ihmisille tärkeää hengellisyyttä.

LIMINGAN seurakunta kohtaa kehitysvammaisia jäseniään useiden eri toimintojen kautta. Kuukausittain kokoonnutaan Ystäväntien palvelutaloon yhdistettyyn iltaryhmään ja hartaushetkeen. Tähän ovat osallistuneet yleensä Ystävänkirkon ja Ystävänkirkon asukkaat ohjaajineen.

Tyrnävän, Lumijoen ja Limingan yhteinen kehitysvammaisten kevätkirkko järjestetään vuosittain vuorotellen eri kuntien alueella. Viime vuoden toukokuussa kevätkirkko järjestettiin Tyrnävällä ja messun toimitti rovasti **Elina Hyvönen**, joka toimii Oulun seurakunnassa kehitysvammaistyön pastorina. Tänä keväänä kevätkirkko oli Limingassa.

Limingan seurakunnassa on mahdollisuus osallis-

tua myös erityisrippikouluun. Kehitysvammaisille ja heidän perheilleen järjestetään vuosittain kesän alussa nuotioilta, joka viime vuonna järjestettiin Pitojen Helmessä ja tänä vuonna on tarkoituksenaan kokoontua Limingantahdelle.

AIKUISILLE kehitysvammaisille järjestetään retkiä. Viime elokuussa retkeiltiin yhdessä Tyrnävän seurakunnan kanssa Paltamosessa. Tänä kesänä retkeillään Heinävedellä Valamon luostarissa.

Joulun aikaan kokoonnutaan kehitysvammaisille niin tärkeän musiikin äärelle. Erityisryhmien kauneimmat joululaulut järjestettiin toista kertaa Limingan seurakuntakodilla toimintakeskuksen ja Limingan palveluyksiköiden ihmisille.

Lisäksi joulun aikaan Lakeuden kehitysvammaisten tuki ry. järjestää vuorotellen alueensa seurakuntien alueella eli Tyrnävän, Lumijoen ja Limingan alueilla yhteisen joulujuhlan.

Viimeksi järjestelyvastuussa tästä juhlasta oli Tyrnävän seurakunta.

**Kukka-Maaria Rydenfelt,
Marja-Leena Kivilompolo,
Heli Ollila ja
Maarit Lapinlampi**

LIITE 8: Toimintapäivän konsepti

TAPAHTUMAN SUUNNITTELU

1. SUUNNITTELUVAIHE

Varaa suunnitteluun riittävästi aikaa. Minimiaika suunnittelusta toteutukseen vie noin 2 kuukautta, joten ole ajoissa liikkeellä.

1.1 **MIKSI** tapahtuma järjestetään? Mikä on sen tavoite ja idea?

Tarkoituksena on miettiä mikä on tapahtuman tarkoitus. Idean on oltava tapahtuman punainen lanka, joka kulkee mukana alusta loppuun. Järjestettäessä virkistävä tapahtuma on virkistymisen oltava toiminnan ydin koko tapahtuman ajan.

1.2 **KENELLE** tapahtuma järjestetään? Mikä on kohderyhmä?

Tässä kohden mietitään kenelle tapahtuma järjestetään eli mikä on kohderyhmä. Keitä tapahtumaan kutsutaan? Kutsuvieraiden perusteella hahmottuu myös tapahtuman koko ja laajuus.

1.3 **MITEN** tapahtuma toteutetaan? Ostetaanko palvelut? Tehdäänkö itse? Tal-koovoimin?

Mietittäessä miten tapahtuma järjestetään, aloitetaan selvittämällä mahdolliset yhteistyökumppanit. Yhteistyökumppaneiden kanssa jaetaan vastuu alueet ja mahdolliset kustannukset/budjetti. Tapahtuman ajankohta ja aikataulutus laaditaan tässä vaiheessa. Tilavaraukset ja tarjoilut suunnitellaan. Kaikki mahdolliset tapahtumassa mukana olevat on hyvä ottaa mukaan suunnitteluun tässä vaiheessa, koska sitoutuminen tehtäviin vaatii oman aikansa.

1.4 **MINKÄLAINEN** ohjelma tapahtumalla on? Mitä tapahtumalla halutaan viestiä?

Tässä vaiheessa laaditaan ohjelman runko ja hankitaan mahdolliset esiintyjät, luennoitsijat ja muut mahdolliset vierailijat. Vaadittavat luvat ja viralliset asiakirjat esim. turvallisuusasiakirja on pantava vireille.

1.5 **KUKA/KETKÄ** toimivat isäntinä?

On sovittava kuka huolehtii tapahtuman isännöinnistä ja on tapahtuman toiminnallinen johtaja.

2. TOTEUTUSVAIHE

Tässä vaiheessa tehdään suunnitelmasta totta. Tapahtumassa työskentelevien on tiedettävä roolinsa ja osuutensa tapahtumassa.

2.1 RAKENNUSVAIHE

Rakennusvaiheessa rakennetaan tapahtuma todeksi. Kulissit pystytetään ja rekvisiitta laitetaan kuntoon. Musiikki, äänentoisto ja muu tekniikka rakennetaan ja varmistetaan niiden toimivuus. Etukäteisvalmisteluina tehdyt asiat on varmistettava ja toimivuus tarkistettava. Turvallisuus asiat on huomioitava ja mahdolliset viralliset luvat ja asiakirjat on oltava valmiina jo rakennusvaiheessa.

2.2 TOTEUTUSVAIHE

Itse tapahtuma on suuri näytelmä, jota on suunniteltu pitkään mutta joka kestää vain hetken. Tapahtuman kaikkien osien on toimittava saumattomasti. Tapahtuman alkaessa se rullaa omalla painollaan, eikä tapahtuman kulkuun enää paljon voi puuttua.

2.3 PURKUVAIHE

Purkuvaihe alkaa välittömästi viimeisten vieraiden lähtiessä. Hyvin suunnitelluna se vie vähemmän aikaa kuin rakennusvaihe.

3. JÄLKIMARKKINOINTI

Tapahtuman päättymisen jälkeen siirrytään jälkimarkkinointi vaiheeseen. Tässä vaiheessa kerätään palautteet, annetaan kiitokset ja toimitetaan mahdolliset materiaalit tapahtumasta.

3.1 KIITOKSET

Kiitokset lähetetään osallistujille, puhujille, esiintyjille, juontajalle, isännille ja muille tapahtuman rakentamiseen ja tekemiseen osallistuville ihmisille.

3.2 MATERIAALIN TOIMITUS

Tapahtumasta annetaan pieni muisto joko lahja tai materiaalipaketti tapahtumasta. Tämä voidaan toimittaa jo itse tapahtumassa pois lähdettäessä tai tapahtuman jälkeen viimeistään kahden viikon kuluessa.

3.3 PALAUTE

Tapahtuman palaute kerätään jälkikäteen, mikäli sitä ei ollut kerätty jo itse tapahtumassa. Palaute työstetään ja toimitetaan asianosaisille.